Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ...21-hээ гарана | № 206 (15829). | 1981 оной сентябриин 6, воскресени | Сэн 2 мүнгэн.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

НҮХЭР В. И. ПОПОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын партийна болон ажахын органуудта үни удаан саг соо аша үрэтэйгөөр хүдэлhэнэйнь түлөө, түрэhөөр 70 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, Улаан-Үдын шэлэй заводой химлабораториин инженер-петрограф нүхэр **Попов** Виктор Ивановичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной сентябриин 4.

НАМАРАЙ ХҮДЭЛМЭРИНҮҮДЭЙ ЭРШЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ ШАНГАДХАЯ!

...БИ-ТАБАН ЖЭЛДЭ, ...ТАБАН ЖЭЛ-НАМДА

ХОНИШОН НЭРЭДЭЭ ҮРЭХЭЛ ДАА

...хэгэн Улаан-Үдэ хотодо болоhон рес...ын хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэ...лдэ хабаадаагүйшье hаа, тэндэ ...эн элидхэл болон хонишодой, мэр...дэй, хүтэлбэрилэгшэдэй хэлэhэн ... хонишодой арбан нэгэдэхи ...жэлэй хоёрдохи жэлдэ бэелүүлхэ ...ис уялгануудтай ехэ анхаралтай...нилсаhан байнаб. Бидэнэрэй хэжэ, ...ээ байhан ажал хэрэгүүд бүхы та...шэнжэлэгдэhэн, тэрээндэ зохихо ...тэ үгтэhэн, дутуу дунданууд тон зү...үүмжэлэгдэhэн, саашанхи зорилго...ай яhала hайнаар тодорхойлогдоhон

...зөөр бидэ хонишодто хамтын, гүрэнэй ...баалиг, зөөри найдагдажа, даалгагда...этэнэ гэхшэ. Тэрэниие гарза хоролто...оруулангүй, арьбадхан үргэдхэхэ уял...бди. Энэ найдабари харюулха арга ...хаа хаанагүй бии гэжэ hананаб. ...hүрэгүүдэй жэлэй дүрбэн сагта ..., таргалуулха бэлшээри байна. Гам..., зүбөөр гаргашалжа шадабал, тэ...е дутагданагүй. Хонишодой байра ...ада, ажалай түлөөhэндэ гомдохо ...м байхагүй. hайнаар, үнэн сэхээр ...hан хонишод хүндэ ямбада яhала ..., али болохоор урмашуулагдана. ... үедэ хонишон гэhэн нэрэмнай ...ай, ажалша бэрхэ, сэбэр сэхэ зон ... удхатай болоо гэжэ ойлгожо ябаг... Тиимэhээ энэ нангин нэрэдээ хүрэ...хүдэлхэ, тэрэнэй арюун сэбэрээр ...ябаха гэжэ бүхэн хонишон оролдо...отой ааб даа.

...Гармасу Доржиевна hамгантаяа ар...ан жэлэй туршада эхэ хонидой ота...хүдэлжэ байнабди. Энэ үедэ хэды ...хээлнүүдэй тохёолдоошье hаа, урдаа ...дабан түсэбтэ даабаринуудые жэн...үй дүүргэжэ гарагдаа гэхшэ. Хурь...ябаха, түлжүүлхэ. hооhо тушааха ...р арбадахи табан жэлэй түсэб бүрин ...үүлэгдэhэн. Энэ жэлдэ отарынгаа ...хонин бүриhөө 101 хурьга томо ...ожо, тус бүриень дунда зэргээр 23 ...грамма хүргэжэ, эхэhээнь hалгааhан, ... бүриhөө 3,7 килограмм hооhо хай...ла тушааhан байнабди.

...ээ үрэ дүн бэлэхэнээр түйлагдаагүй. ... гэхэдэ, нёдондо манай эндэ холо ...ш үзэгдөөгүй ехэ ган гасуур болоhон ...аа үбhэ, тэжээл бага нөөсэлэгдэhэн, ...эри ехээр муудаhан байгаа бшуу. ...Тиимэ байбашье, хубаарьяар үгтэhэн ...ээ гамтайгаар гаргашалжа, хагда ...ойой газар бэдэржэ, hүрэгөө бэлшээ...ашаар hайнаар ондо орогдоо, ажа...жэл амжалтатайгаар түгэсхэгдөө гээ...

...ээ жэлдэ байгша онойхиhоо дутуу...олон түл абаха, hооhо тушааха со...ис уялга абаад байнабди. Мүнөө ...ээ ургаса нёдондонойхитой жэшээгүй hайн. Зунай хүхэ ногоон дээрэ 660 эхэ хониднай hайса таргалуулагдаа. Августын хорёодоор хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлжэ захалаабди. Техник үрэжүүлэгшээр би өөрөө ажалланаб. Энэ хүдэлмэри хорёод үдэртэ дүүргэгдэхэ юм. Үглөөнэй 5 сагта ототой хонидоо илгажа абаад, тэдэнээ үрэжүүлhэнэй hүүлээр амяарань бэлшээгээд, үдэшэлэн хоёрдохёо үрэжүүлнэбди. Бэдэрдэг хүсануудаа тэжээлнэг соо оруулжа, ногоон hолоомоор эдеэлүүлнэбди. Мүн үрэжүүлгын урда тээ, тэрэнэй hүүлээр эхэ хониднай ногоон hолоомоной узуур дээрэ, хэнээ ногоондо адуулагдадаг. Энэмнай хонидой хээлидэ, тэдэнэрэй олоороо эхирлэхэдэ угаа туhатай гэжэ ойлгодогбди. Мүн сенаж, ногооной гурил эдюулхэдэ hайн гэжэ шэнжэлэгдээ.

Дунда hургуули дүүргэhэн Николай хүбүүмнай энэ жэлhээ бидэнтээ суг хүдэлжэ захалба. Энээндэнь баяртайбди, дүршэл шадабаряа хүбүүндээ дамжуулха байнабди.

Үрэжүүлгээ дүүргэнээр hүрэгөө таряанай, кукурузын узуурта адуулха, таргыень хүсөөдэгбди. Үбэлэй гэр, малай байра заhабарилагдажа эхилэгдэнхэй. Иигээд хохир хүсэд хүрэхөөр бэлдэгдэхэ. Уhалуури hайн.

Эндэ үшөө нэгэ асуудалда тогтохо хүсэлтэйб. Юуб гэхэдэ, манай колхоздо хонишодой бригаданууд ажахын тоосоондо оруулагдаагүй байhаар. Энээниие нэгэ дутагдал гэжэ тоолоноб. Яахадааб гэхэдэ, үбhэ, тэжээлээ гамтайгаар гаргашалжа, эд хэрэгсэлдээ эзэн ёhoop хандажа, элдэб заhабарилгада мүнгэ зөөри багаар гаргашалhан хонишод бусадтай адли тоологдожо, урмашуулагданашьегүй. Бусад ажахынуудта хонишод чек хэрэглэдэг болоо гэжэ дуулагшаб. Тэрэ ехэл hайн байгаа.

Түл абаха үедэ хоёр сакманщик ерэжэ хүдэлдэг. Эдэмнай манай танил, найдалтай хүнүүд.

Иигэжэ бидэнэр ерэхэ жэлдэ бүри оролдосотойгоор ажаллажа, абаhан уялгаяа сүм бэелүүлхэ байhандаа этигэнэбди. Юрэдөө республикымнай бүхы хонишод энэ хүндэтэ нэрэдээ хүрэхөөр амжалта түйлаhай гэжэ хүсэнэб. Тиигээл hаа, үргэн Буряад оромнай хонин ажалаараа Эхэ орон доторoo суурхаа гээшэл.

Д. ТЫГШЕЕВ,
Хяагтын районой Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

ХОЁР ОНДОО БАЙДАЛТАЙ

hахалиин совхозой Г. С. Серебренниковэй хүтэлбэрилдэг бригада Хурамхаанай совхозой Томогтын тракторно-таряан ажалай бригадатай хүршэнэр юм. Теэд энэ хоёр коллективэй таряа хуряалгадаа хэр бэлэдхэлтэйгээр ороhыень харахада, тад ондоонууд байшоо.

Түрүүшын бригадынхид ургаса хуряалгадаа эртээнhээ, яаралгүйгөөр, бодомжотой hайнаар бэлдээ. Энэ жэлэй ургасые харалсажа, ямар аргаар тэрэниие хуряахада гээлтэ гарахагүйб, эрхим шанартайгаар абтахаб гэжэ зүбшэлдэhэн, бодото хэмжээнүүдые саг соонь абажа үрдиhэн байха юм. Бүхы комбайнуудаа, автомашинануудаа заhабарилжа, орооhо гоожохогүйгөөр, набтар таряа гээлтэгүйгөөр хуряахаар тааруулhан, техническэ болон ажаhуудалай талаар хангаха хэрэгтэ ехээр анхарhан байгаа. Тиигээд орооhо таряанай эртээр эдеэшэжэ байhыень онсо хиналтадаа абаа hэн.

—Таряанай хуряагдахаар болохолоор лэ бүхы техникэ табигдаа, —гээд бригадир Г. С. Серебренников мэдүүлбэ.—Ветерануудhаа дутуугүй манай залуу механизаторнууд социалис мүрысөөндэ оролсоо. Тэдэнэрэй дунда үнинэй механизатор, кукурузашан И. Г. Бурцев, механизаторнууд В. Толстихин, В. Никитков, М. И. Бурцев, В. Изместьев, В. Любовников, М. А. Бурцев гэгшэд бии.

Силосэй ногоо хуряаха хүдэлмэридэ Юрий Бурцев, Владимир Седунов бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Эдэнэр 200 гектарай ургаса хуряажа, hахалиин hү hаалиин фермын газаа 2 мянга гаран тонно шэмэтэ hайн тэжээл дараа. Тиигэжэ эндэхи малшад силос элбэгтэй болоhондоо баяртай. Силос дараха хүдэлмэри улам эршэтэйгээр үргэлжэлжэ байна.

—Энэ жэлдэ орооhо-таряагаа нарин hайнаар хуряажа абаха зуураа бүхы hолоомо болон мэхинээ заахашье гээнгүйгөөр суглуулха гэжэ оролдонобди.—гээд Г. Серебренников саашань хэлэбэ. — Бүхы комбайнууд, тэрэнэй тэрэгнүүд hайнаар бэлдэгдэнхэй. Орооhоной тоог, складууд сэбэрлэгдээд. таряа сэбэрлэхэ ба тээхэ машинанууд заhабарилагданхай.

Үнгэрhэн жэлдэ энэ бригадынхид hайн шанартай паар бэлдэhэнэй, байгша ондо бүхы тарилгада эрхим сортын үрэhэ хэрэглэhэнэй ашаар хэды ган гасуур болоошье hаа, яhала hайн ургаса хуряажа байна. Гансахан шэниисэ 560 гектар дээрэhээ хуряагдаха юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ комбайнернууд Виктор Любовников, Валерий Изместьев, Михаил Бурцев гэгшэд баалнуудые суглуулан сохижо захалаа. «Нива» комбайнуудынь нэгэшье хоолос гээнгүйгөөр хуряажа гарана.

—Юу хэлэхэб даа, огторгой манайшье ажал хэрэгтэ эхэ хохидол ушаруулаа, —гээд механизаторнууд мэдүүлнэ. —Тиигээшье hаа, орооhо таряатай, тэжээлтэй байхабди гэжэ hанагдана.

—Ургасашье найдалтай ааб даа.—гээд, бригадир хөөрэлдөөндэ оролсоно. —Юрэдөө, ган гасуур гээд лэ шаптаг урдаа баридаг болошообди. Теэд энэмнай нютаг талымнай юрын лэ ушар гээшэ ааб даа. Тиимэhээ бидэнэр иимэ уларилтай газарта ямар аргаар найдамтай ургаса абаха тухайгаа бодомжолхо, тэмсэхэ ёhотойбди.

Удаань Хурамхаанай совхозой Томогтын тракторно-таряан ажалай бригадада хүрэбэбди. Эндэхи механизаторнууд мүн лэ найдалтай ургаса абахын тула бүхы агротехникээ нарижуулан таарулдаг болонхой. Түс бригадынхид хүршэнэрhөө жэшээ абажа, бahал муу бэшэ ургаса түйлаба. 800 гектар дээрэhээ орооhото ургамалнуудые хуряахаяа байна. Теэд механизаторнууд энээгээрээ баярлаха зуураа, голхорхо, гомдохо баатай болошоо. Юуб гэхэдэ, таряагаа хадажа захалха гэхэдэнь, комбайнуудынь бэлэн бэшэ байшоо. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд таряан иимэ эртэ эдеэшэхэ гэжэ хүлеэгээгүй hуугаа ха юм.

...Энэ жэлэй таряае хуряахань бэлэн бэшэ. [illegible] ехээр гандаад, hүүлэй үедэ унжагай уhан бороо захалшоо. Тиигэжэ дороhоо ногоон таряан хурданаар ургажа байна. Иимэ ушарта таряа хуряахань орёо бэрхэ болобо.

Эдэ бүгэдые харзада абажа, механизаторнууд техникээ тааруулна, заахашье гээлтэ, хоролтогүйгөөр хуряаха гэжэ оролдоно.

Механизаторнуудай иимэ бэрхэшээлтэй сагта ажаллажа байхадань, тэдэниие халуун анхаралаар хүреэлхэ гэхшэ тон шухала ааб даа. Теэд эндэ тиимэ юумэн обёорогдобогүй.

Хурамхаанай совхозой эндэхи хоёр полевой станаар ябахада, механизаторнуудай амарха хамтын байра сагаадагдаашьегүй, сэбэрлэгдээшьегүй, шорой шохойдо дарагдашаhан байба. Телевизор, радио, газетэ, журнал гэхэ мэтэ байхагүй. Ургаса хуряалгын үе ямар гүримтэйгээр ажаллаха тухай юушье бэшэгдээгүй. Механизаторнуудай дунда мүрысөө дэлгэрүүлхэ, түрүүшүүлые урмашуулха тухай мэдэхэ юумэн байхагүй. Совхозой директор, парторг, партком энэ талаар ехээр гээгдээ, дээрээ ортоо гээшэ ха.

Иимэрхүү дутагдалнуудые тэсэхээр бэшэ гэжэ hанагдана. Энэ жэлэй хүндэ хүшэр хуряалгые hайнаар үнгэргэхын тула механизаторнуудта hаадгүйгөөр ажаллаха, зохидоор амарха арга олгохо хэрэгтэй байhаниинь элитэ.

В. ГАРМАЕВ,
Хурамхаанай районой газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ШЭНЭ УРГАСЫН ТАРЯАН— ТООГ. ДЭЭРЭ

Бэшүүрэй районой колхоз, совхозуудай ажалшад шэнэ ургасаяа эршэмтэйгээр хуряажа байна. Сагай уларилай хүшэр хүндэ байдалда ургуулагдаhан түрүүшын 20 мянган центнер орооhо таряан ажахынуудай тоог дээрэ буулгагдажа, сэбэрлэгдэжэ эхилбэ.

Худөөгэй механизаторнууд шэнэ ургасаяа гээлтэ, хоролтогүйгөөр суглуулжа, сохижо абахын тула бүхы мэргэжэл, шадабаряа элсүүлнэ. Мүнөө хаа хаанагүй таряалан дээрэ трактор, машинын хүнхинөөн замханагүй. Хүн зон ехэ урма баяртайгаар, оролдосотойгоор ажаллана.

Мүнөө район дотор хамта дээрэ 4 мянган гектар талмайн таряан унагаагдаа. Тэрэнэй 2 мянган гектарынь суглуулагдажа сохигдобо. Механизаторнууд hайнаар эдеэшэhэн таряа сэхэ хуряана. Тиихэдэ зарим газартаа эдеэшэhэн, мүн гүйсэд эдеэшээгүй ургаса амяарламал аргаар хадагдана.

Шэнэ ургаса хаhа саг соонь, богони болзорто, hайн шанартайгаар хуряажа абаха гэhэн социалис мүрысөөндэ эндэхи «Победа» колхозой механизаторнууд эрхимлэжэ ябана. Тэдэнэр 8 мянган центнер орооhо таряа тоог дээрээ буулгаба. Еланай колхозой, мүн Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой таряашад тус тустаа 4 мянга гаран центнер түрүүшын аяр шарахан шэнисын орооhо сэбэрлэбэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ Бэшүүрэй районой колхоз, совхозуудай ажалшад орооhо таряанайнгаа дээжэhээ Эхэ оронойнгоо амбаарта тушааха гэжэ шиидэбэ. Тэдэнэр дүн хамта 100 мянган центнер шэнэ ургасын таряа гүрэндэ худалдахаар хараална.

Д-Д. ГАРМЫН.

ЭРДЭМТЭДШЬЕ ТУhАЛНА

Энэ жэл манай колхозой колхознигууд тэжээл ехээр нөөсэлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулна. Бүри июль hарада үбhэшэдэй звенонуудые, оньhожоруулагдамал бригадануудые эмхидхэжэ, сабшалан дээрээ гаргаа hэмди. Тэрэнэй хажуугаар малшад, пенсионернүүд, hурагшад, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд урдандаа сабшагдадаггүй газарнуудайнгаа ногооe унагаана.

Районой, мүн городой эмхи болон албан зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд ажахыдамнай жэл бүри ехэхэн туhаламжа үзүүлдэг. Байгша ондошье тэдэнэр олоороо хабаадалсахаар хараалагдаhан байгаа. Тиимэhээ мүнөө жэлдэ колхозой правлени, партком үбhэндэ хамhалсахаяа ерэгшэдые байраар, эдеэ хоолоор хангаhан байна. Иимэ бэлэдхэлтэйгээр , угтахадамнай, тэдэнэр аша үрыемнай харюулна. Жэшээ абаад үзэе. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай эрдэмтэд бидэнтэй нягта холбоо барисаатай. Тэдэнэр жэлэй дүрбэн сагта шадаха зэргээрээ туhа хүргэдэг.

Мүнөө августын эхеэр филиалай Биологиин институдай хүдэлмэрилэгшэд тэжээл бэлэдхэлсэхээ ерэнхэй. Тэдэнэр Зүүн-Тохойн сабшалан дээрэ үбhэ хуряана. Эндэ В. А. Ревенскиин хүтэлбэрилдэг звенодо эрдэмтэд хамhалсажа, богони болзор соо томо гэгшын 8 hүри бодхоолсоо. Үбhэ хуряалгада Ц. Х. Цыбжитов, Ц. Д. Мангатаев, Р. М. Аюшеев, Х. Р. Будаев гэгшэд шалгарба. Ягодны отделенидэ медицинын эрдэмэй кандидат М. Б. Бичихановай даадаг бүлэг эрдэмтэд витаминтай ногооной гурил гаргана. Тэдэнэр хоёр бүлэг болон хубааржа, хоёр халаанда хүдэлжэ, 300 центнер үнэтэ тэжээл бэлэдхээ. Эндэ С. М. Баторов, К. В. Ракшаин, И. О. Убашеев болон бусад hайнаар хүдэлөө.

Сенаж даралга дээрэ Р. Б. Гармаевай ударидадаг залуу эрдэмтэдэй бүлэг 17000 центнер шэмэтэ тэжээл нөөсэлбэ. Тэндэhээ ажалай түрүүшүүл В. К. Кузьмин, Э. Д. Дамбиев, С. К. Миронов гэгшэдые дурдажа боломоор.

Тогоошод М. Г. Меркушева, С. Л. Мондоева, О. Д. Цыренжапова, С. Д. Миронова, Е. П. Никифорова болон бусад үбhэшэдтөө амтатай эдеэ хоол бэлдэhэндээ магтаалда хүртэнэ.

Эрдэмтэдэй бүлэг толгойлжо ерэhэн биологиин эрдэмэй кандидат Х. Р. Будаевые онсо тэмдэглэлтэй. Тэрэ бүхы юумэндэ хододоо hанаагаа зобожо ябадаг хүн юм.

Буряадай филиалай коллектив колхоздомнай тэжээл ехээр бэлдэжэ үгэхэ зорилгоёо урагшатай бэелүүлжэ байна.

С. ДОРЖИЕВ,
Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.

ҮШӨӨ ДАХИН ТЭЖЭЭЛЭЙ ШАНАР ТУХАЙ

ҮБhЭН. hүүлэй үдэрнүүд хүрэтэр үбhэнэй шанарынь шэмэтэ зүйлнүүдэйнгээ зэргээр нэгэдэхи ба хоёрдохи классайхяар сэгнэгдэхээр байгаа гээшэ. Тиимэhээ тэрэниие бэлэдхэхэ технологи наринаар баримталhан бригада болон звенонуудта үбhэнинь эрхим шанартайда тоологдоhоншье байна. Иимэ hайхан үбhэн Борьёогой совхозой нүхэд Гончаровой, Шарановай, Филипповэй звенонуудта, Загарайн районой «Гигант» колхозой нүхэр Шишинэй, Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхозой нүхэр Будаевай, Улаан-Үдын районой Оронгын совхозой нүхэд Комизаловай, Бадмаевай, Цыремпиловэй звенонуудта, мүн бусад олон коллективтэ абтаhан байха юм.

Зүгөөр хэдэ хэдэн ажахыда ногоогоо муугаар хуряажа, доогуур шанартай үбhэ абана. Энэмнай гол түлэб хура бороohoo болодог гээшэ. Тиимэhээ энээхэн үедэ үбhэ түргэнөөр хатааха бүхы онол аргануүд хэрэглэгдэхэ, үбhэ, болон таряа талханай орондо ухэрнүүдтэ эдюулхэ ногоон хэршэгдэн бэлдэгдэхэ ушартай. Энэ ушарта ногооной шэмэтэ бодосууд алдагдахагүй байна бшуу. Харин ногоое сабшаад, хүрада оруулаа hаа, ногооной шэмэ ехээр доошоллог ааб даа.

Үбhэ hайханаар хуряажа абахын тула ногоо сабшалга hүрилэлгэ хоёрой хоорондохи сабhарые хорооход гэжэ оролдохо хэрэгтэй. Ногооной шингэй 17 процентдэ хүргэгдэхэлөөр лэ hүрилжэ болохо. Теэд бэлэдхэгдэhэн үбhые шалгажа үзэхэдэ, ехэнхидээ үлүүсэ хатаагдашана шингынь 11,6 процентдэ хүргэгдэжэ, ногооной эгээн шэмэтэ набшаhаниинь үйрүүлэгдэжэ, гээгдэнэ ха юм.

Мүн зарим газарта ногоогоо хүсэд хатаангүйгөөр, үнгэрүү шингтэйгээр hүрилэжэрхихэ баримтанууд дайралдана. Тиимэ үбhэн буритадаг, үжэдэг байна.

Саашадаа үбhөө зохидоор хатаажа hураха, ногооной шанарыень алдахагүй гэжэ хаа хаанагүй оролдохо шухала болоно.

Тиихэ зуура олохон ажахынууд бэлэдхэhэн үбhэнэйнгөө шанарые тодорхойлхо гэжэ оролдоногүй. Иимэ баримтанууд Загарайн, Захаа-минай, Хэжэнгын болон бусад хэдэн районуудта дайралдана.

Мүнөө үедэ бэлэдхэгдэhэн үбhэнэй миил 14 процентнь шанарай талаар шэнжэлэгдэнхэй. Энэ шэнжэлэгдэhэн үбhэнэй 44 процентнь 1-дэхи классай, 13,5 процентнь — 2-дохи классай, 13,9 процентнь — 3-дахи классай, бэшэнииинь ямаршье класста тоолохоор бэшэ байба.

НОГООНОЙ ГУРИЛ. Бүхыдөө 12,3 мянган тонно ногооной гурилай шанар шэнжэлэгдэhэн байна. Тэрэнэй оройдоол 1 процентнь нэгэдэхи классайхида, 5,5 процентнь — хоёрдохи, 8,7 процентнь — гурбадахи, 20,5 процентнь — дүрбэдэхи, 33,2 процентнь — табадахи классайхида сэгнэгдэhэн, аяар 31,1 процентнь ямаршье класста тоолохоор бэшэ байшоо.

hайн шанартай ногооной гурил Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ, Зэдын районой Торнин совхозуудта, тэндэхи XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо, Нарhатын совхоздо, Твороговско шубуунай фабрикада, «Шергинский» совхоздо, Мухар-Шэбэрэй районой «Авангард» совхоздо, «Коммунизм» колхоздо, Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ, Улаан-Үдын районой «Искра» колхозуудта бэлдэгдээ.

Ногоон тэжээлые шэмэтэ зүйлнүүдээрнь абажа үзэхэдэ, 5-дахи классайхиhаа доошо бэшэ шанартай гурил гаргагдахаар байгаа. Теэд тэрэнэй ехэхэн хубинь ямаршье класста тоологдоогүй. Энээнэй гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, иимэ гурил гаргадаг агрегадуудай пеэшэн соохи температурые зүбөөр баримталаагүйhөө ногоон үлүүсэ шарагдажа, шэмэ шанараа алдана бшуу. Хойшодоо энээндэ ехээр анхарха, АВМ агрегадуудай пеэшэн соохи халуунь зүбөөр баримталха, сабшагдаhан ногоое удаан хэбтүүлэнгүй гурил болгохо хэрэгтэй.

СИЛОС БА СЕНАЖ. Мүнөө жэлэй ургасаар абажа үзэхэдэ, 1-дэхи ба 2-дохи классайхиhаа доошо бэшэ шанартай силос дараха арга бии. Бэшүүрэй районой «Рассвет», «Дружба» колхозуудта, Загарайн районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо, Байгалай ОПХ-да, Улаан-Үдын районой «Искра» колхоздо, «Заветы Ильича» совхоздо, Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм» совхоздо болон бусад зарим ажахынуудта эрхим шанартай силос дарагдаад байна.

Харин энэ хүдэлмэридэ бии байгаа дутагдалнууд hанаа зобооно. Хэдэ хэдэн ажахыда hайн шанартай ногооe траншей соо хээд, тэрэнээ дүүргэнгүй удаан, 2—3 үдэр үлүү хэбтүүлжэ, ехээр халааха, гутааха баримтанууд дайралдана. Энэмнай гол түлэб ногооe hайса нягтаруулан дараагүйhөө, траншейе тэжээлээр дүүргэжэ, хааха болзорые унжагайруулhан дээрэhээ болоно бшуу. Силостэ дарагдажа байhан ногооной шиг 68—75 процент (сэлмэг үдэртэ) байбал, hайн гээшэ. Энээнhээ хуурайшаг байбалнь, ногооe hайса дараха, нягтаруулха хэрэгтэй. Кукуруза, наран сэсэг хоёрой ногооной шиг 80—85 процентдэ хүрэшэдэг байха юм. Энэ ушарта тиимэ ехээр, шүүhэнэйнь гаратар дараhанай хэрэггүй. Иимэ шиг ехэтэй ногооной тонно бүридэ 100—200 килограмм сагаан hолоомо холилсоходо зохид юм.

Тиин траншейнууд урид hайса сэбэрлэгдэнэгүй, тэрээндэ хүрэхэ харгы зам заhагданагүй. Энээн дээрэhээ боложо, силос шорой шохойтой худхаралдажа, тэрээн соо тоhолиг кислота бии болохо захална.

Тэрэшэлэн энэ жэлдэ гол түлэб нэгэдэхи, хоёрдохи классай сенаж дараха арга бии. Харин энэ шэмэтэ тэжээл дараха технологиин наринаар баримталагдадаггүй дээрэhээ шанарынь доошолно. Мүнөө үедэ Зэдын, Хяагтын районуудай ажахынуудта шанараар бирагүй сенаж дараха баримтанууд ушарна. Энээнэй шалтагаанууд силос дараhантай адлирхуу юм.

В. БЕКЕТОВА,
Буряадай республиканска агрохимлабораториин таhагай начальник.

ТАСС

Шэнэ hонин

АДЛИ ЭРХЭТЭЙ АХА ДҮҮНЭРЭЙ НЭГЭН

...ЛЬЧИК. (ТАСС). На...рын түрүүшын үдэр...н Кабардино-Балкариин ... дээрэ hаруул hайхан ... орожо ерээ: энэ ав...но республика тогтоог...тгүүлагдаhаар 60 жэ...ээ ойе тэмдэглэжэ бай...үрасхалта ойдо зорюу...а зарлагдаhан. КПСС-...обкомой, Кабардино-Балкариин АССР-эй Верховно Соведэй баярай суглаан сентябриин 4-дэ болобо.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээhэн амаршалгые партиин Кабардино-Балкариин обкомой нэгэдэхи секретарь Т. К. Мальбаховай соносхоходонь, сугларагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Үгэ хэлэгшэдэй тэмдэглэhэнэй ёhoop, урдань гээгдэнги заха газар байhан энэ нютаг жаран жэлэй турша соо хүгжэнги промышленностьтай, социалис хүдөө ажахытай, соёл болон эрдэмэй hалбаранууд дэлгэрhэн республика болонхой. Кабардинецууд, балкарецуудай ажабайдалдахи эдэ ехэ хубилалтанууд — партиин ленинскэ политикын, агууехэ ород арадай, СССР-эй бусад арадуудай үнэн сэдьхэлэй туhаламжын аша үрэ болоно. Республикын амжалтанууд үндэрөөр сэгнэгдэнхэй — тэрэнэй туг дээрэ дүрбэн орден яларна.

Кабардино-Балкариин ажалшад КПСС-эй XXVI съездын табиhан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ байна. Эдэнэр арбан нэгэдэхи табан жэлэй габшагай вахтада жагсанхай. Республикын промышленность байгша оной наймаи hарын даалгабариhаа гадуур 22 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилөө. Таряашад габшагайгаар ажаллана.

Баярай суглаанда хабаадагшад КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ бэшэгые ехэ баяртайгаар батална.

hАЙНДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

...роной нефтьшэд ба газ... амжалтатайгаар ажалла... Нефть ба газ дамжуулха ...онууд эршэмтэй түргэ...н баригдана. Түрүүшын ...й ба бүхы табан жэлэйн ...даалгабаринуудые дүүргэ... түлөө социалис мүрысөөн ...нөөр дэлгэрэнхэй. Неф... ба газай промышленнос... хүдэлмэрилэгшэдэй бү...рэхэ үдэртэ зорюулагда... баярай суглаанда хабаа... хүдэлмэриингөө ашаг үрэ болон шанар улам дээшэлүүлхэ гэжэ коллективүүдэй эрмэлзэн шармайжа байhан тухайда хэлэбэ. Суглаан сентябриин 4-дэ Москвада, Кремлиин Съезднүүдэй ордон дотор болоо.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгих, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор Н. К. Байбаков, В. Э. Дымшиц, хэдэ хэдэн Министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, эрдэмтэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, социалис мүрысөөндэ илагшад, ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэд президиумдэ hууба.

Газай промышленностиин министр В. А. Динков элидхэл хээ. hалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэргэжэлээ, дүй дүршэлөө элсүүлэн хүдэлмэрилхэ гэжэ суглаанда хабаадагшад найдуулба.

(ТАСС).

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

...Советскэ Союзда 1981 оной сентябриин 7-hоо сентябриин 25 хүрэтэрхи үе соо, Номгон океан дээрэхи далайн ... миль түхэреэн радиусаар хизаарлагдаhан, хойто ...ротагай 34 градус 30 минута, баруун долготагай 178 ...дус 16 минута координадуудтай район руу түлхин гара... ракетэнүүд дэгдээгдэхэнь.

Аюулгүй байдал хангахын тула нютагай сагаар үдэр бүри 6 часhаа 16 час хүрэтэр дурдагдаhан район ба тэрээн дээрэхи агаарай дайда хүдар далайн ба агаарай суднануудай орохогүй тухайда зохихо зургаануудтаа заабари үгэхыень Номгон океан дээрэхи далайн ба агаарай замуудые хэрэглэдэг бусад гүрэнүүдэй правительствануудые СССР-эй правительство гуйна гэжэ мэдүүлхээр ТАСС этигэмжэлэгдээ.

ПАРТИИНА АЖАБАЙДАЛ

КОММУНИСТНУУД, ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛ

Манай совхозой ажалшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха талаар яһала амжалтануудые түйлажа байнхай. Мяха гүрэндэ худалдаха түрүүшын хахад жэлэй түсэб 121 процент, һү — 169 процент дүүргэгдэһэн байна. Һү гүрэндэ худалдаха гурбан кварталай түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа һая элидхэбэбди. Энээнһээ гадна нниитын адууһа малай гарзалха ушар нилээд үсөөрһэн, түл олоор абтаһан зэргэтэй.

Гэбэшье бидэ мал ажал эрхилхэ хэрэгтэ үшөө ехэ амжалта түйлаха арга боломжотойбди гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Тэрээндэ хүрэхын тула түбхын түрүүндэ һайн шанартай, үбэлжэлгын хаһада бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ ёһотойбди. Үнгэрһэн малай үбэлжэлгын хаһада оройдоо 56 процент хэмжээтэй тэжээлээр хангагданхай орoo һэмди. Тиимэһээ малай үбэлжэлгэ хүндэ хүшэр байдалда үнгэрһэн байха юм. Энэ дутагдалай хойшолонгые хараадаа абажа, энэ жэлдэ адаг 24500 центнер үбһэ хуряаха, 4500 тонно силос болон сенаж дараха, 80 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ зорилго урдаа табинхайбди.

Энээниие бэелүүлхэ хэрэгтэ совхозой партиина организаци гол үүргэ дүүргэхэ уялгатай байна. Ушар иимэһээ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриин эхилхын урда тээхэнэ энэ халуун һаһые эмхи гуримтайгаар үнгэргэхэ тухай асуудал партиина суглаан дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэһэн байнабди. Эндэ үгэ хэлэһэн коммунист бүхэн урда жэлнүүдтэ тэжээл бэлэдхэлгын кампаниин үедэ гаргаһан дутуу дундануудые дабтахагүйн тула юу хэхэ, доторойнгоо арга боломжонуудые яажа гүйсэд хэрэглэхэ ёһотой байһанаа үнэн зүрхэнһөө элирхэйлһэн байгаа. Эдэ бүгэдэнһөө үндэһэлһэн зохихо шиидхэбэри абтаа һэн.

Энэ жэлэй тэжээл бэлэдхэлгын хаһа хүндэ хүшэр байдалда үнгэржэ байна. Үдэрһөө үдэртэ үргэлжэ орожо байһан бороо мүртэйгөөр үбһэ абхуулнагүй. Үбһэ хуряалга дээрэ хүдэлхөөр 13 звено байгуулагдаһан юм. Бүхыдөө 120 шахуу хүн үбһэ хуряалгада хабаадажа байнхай. Ехэнхи үбһэмнай Хойто-Голой отделениин сабшалан дээрэһээ хуряагдадаг. Тэдэ эндэхи сабшалан намаг налхи газарта оршодог юм. Тиимэһээ бороотой жэлдэ эндэһээ үбһэ абаха гэээшэ тон хүшэр байдаг.

Туранай бригадада 4000 центнер үбһэ хуряаха түсэб үгтэнхэй. Тэндэ гурбан звено хүдэлжэ байнхай. Энээнһээ гадна Монгойн бригадада хонишодой хүсөөр 1200 центнер үбһэн абтаа. Мүн лэ манай шефүүд—«Нилова пустынь» санаториин хүдэлмэрилэгшэд, пенсионернүүд болон студентнэр манда туһална.

Сагай уларилай иимэ хүшэр бэрхэ байдалай тохёолдоод байхада, ниитынгээ адууһа малда хүсэд хүрэхэ тэжээл суглуулхын тула бүхы оролдолгоёо гаргажа байнхайбди. Сабшагдаад үһанда абтаһан үбһэеэ гараараа суглуулаад, тэжээлэй химическэ зүйлнүүдые дээрэнь нэмэлсэжэ байгаад, сенаж болгон даранабди. Бороотой эдэ үдэрнүүдтэ силос болон сенаж дараха, витаминтай ногооной гурил татаха хүдэлмэри һаадгүйгөөр ябуулагдана.

Хүшэр байдалай ушархаде хүн зоной урма зориг хухаржа болохо бшуу. Совхозой парткомэнээниие хараадаа абажа, материальна болон моральна урмашуулгын зохид гурим зохёоһон байна. Ажалай эгээл эрхим дүнгүүдые түйлаһан звено болон үбһэшэдтэ дамжуулгын Улаан вымпел, мүнгэн шаң барюулагдана. «Сахилгаан» болон дайшалхы хуудаһанууд үдэр бүхэнэй ажалай ябасаар гаргагдажа, бултанда тараагдана.

Ажалай эрхим жэшээ харуулан, нүхэдөө хойноо дахуулан ябаха хэрэгтэ манай коммунистнууд гол үүргэ дүүргэнэ. Коммунист бүхэмнай даажа ябаһан хэрэгэйнгээ түлөө партиина болон гүрэнэй харюусалгатай байһанаа мэдэрнэ. Мүнөө тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ бүхыдөө 34 коммунистнууд хабаадана. Ажалай энэ халуун хаһын үедэ партиина нүлөөгэй ехэ байхын тула партиина 4, партиинокомсомолой 4 бүлэг байгуулаа һэмди.

Үбһэ хуряалгын звенонуудай нэгые үнинэй коммунист Б. С. Маншеев толгойлно. Тэрэнэй звенодо 8 хүн хүдэлдэг. Тус звеногойхид арбан хоног бүхэнэй хүдэлмэриин дүн гаргахада, түрүү һууринуудай нэгые эзэлээд лэ байдаг шуу. Хэһэн хүдэлмэриинь хүн бүхэндэ хубаахада, бултанһаа ехэ үбһэ суглууланхай. Тус звенодо партиино-комсомолой бүлэг байгуулагдаһан юм. Тэрэ бүлэгые звеное даагшын хүбүүн залуу коммунист Владимир Маншеев хүтэлбэрилнэ. Энэ бүлэгтэ ажалша бэрхэ комсомолшууд В. Маншеев, С. Будаев болон бусад ороно.

Коммунист П. О. Балдановай толгойлһон звенодо баһал партиино-комсомолой бүлэг байгуулагданхай. Эндэ звеное даагшаһаа бэшэниинь булта комсомолшууд. Групкомсоргоор Баир Балданов һунгагданхай. Тэрэ арбан класс дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр һайн дураараа совхоздоо хүдэлхөөр үлэһэн юм. Тус звеногойхид совхозой 11 звеногой дунда баһал түрүү һууринуудай нэгые эзэлжэ ябана.

Залуу коммунистнууд А. Б. Майоров, В. Д. Гыскеев болон бусадай даажа ябаһан үбһэ хуряалгын звенонууд яһала һайнаар хүдэлжэ байна. Үнинэй механизатор коммунист Б-Н. Т. Манзаровайшье звеногойхид муу бэшээр ажаллана. Тэрэ олон жэлдэ үбһэшэдэй звеное хүтэлбэрилнэ. Тиимэһээ яһала дүй дүршэлтэй болонхой юм. Механизатор һэн туладань тэрээндэ оньһожоруулагдамал звено даалгадаг.

Хойто-Голдо силос даража байһан звеное совхозой рабочкомой түрүүлэгшэ коммунист С. Д. Боздоев даадаг. Тус звеногойхид һайн шанартай силос дарахын тула оролдоно. Жэшээлхэдэ, тэдэнэр 500 тоннын багтаамжатай гурбадахи нүхэеэ гурбан үдэрэй туршада дүүргэжэ, һайнаар шэглэһэн, нүхэ һубэгүйгөөр дараһан байна.

Силос даража байһан энэ звенодо механизаторнууд коммунистнууд С. С. Занданов, Б. Б. Майоров болон бусад эрхим һайнаар хүдэлнэ. Саян Сыренович ДТ-75 тухэлэй тракторaар К-2,6 түхэлэй комбайн шэрэдэг. Тэрэ үдэрэйнгөө нормые 110 процент дүүргэнэ. Тиихэдэ Бадма Батаевич МТЗ-52 түхэлэй трактораар КС-1,8 түхэлэй комбайн шэрэхэдээ, нормоёо 105 процент дүүргээд байдаг юм. Тэдэнэр ногоо доогуур хирган сабшана.

Үнгэрһэн жэл анха түрүүшынхеэ витаминтай ногооной гурил татахын тула АВМ-0,65 түхэлэй агрегат тодхоһон байгаабди. Мүнөө жэл тэрээнээ хүсэндэнь оруулжа, ашаглажа байнхайбди. Эндэшье партиина нүлөөгэй аша туһатай байхын тула коммунист С. Б. Доржиевые звеное хүтэлбэрилэгшээр томилоо һэмди. Даажа абаһан хэрэгтээ тэрэ харюусалгатайгаар хандана, түсэбөө дүүргэхын тула оролдон хүдэлжэ байнхай.

Үдэр бүри шахуу бороогой орожо байһан дээрэһээ илангаяа үбһэ хуряалгын хүдэлмэри һаатабаритайгаар ябажа байна гэжэ үшөө дахин дурдаһуу. Гэхын хажуугаар саг үнгэржэ байна гэээшэ. Удангүй таряа хуряалга эхилхэнь. Үбһэн дээрэ ажаллажа байһан механизаторнууд «талынгаа оносонуудта» һууханъ. Үбһэ хуряалгада ябажа байһан һургуулиин үхибүүд, студентнэр һуралсалаа эхилхэнь. Тэзд үбһэ хуряалгымнай түсэбэй дүүргэлтэ удааржа байна гэжэ мэдэрхэ баатай болонобди. Ушар иимэһээ үлэһэн саг соогоо түсэбөө дүүргэхын тула хамаг хүсэ шадалаа элсүүлхэ ёһотойбди. Энэ хэрэгтэ манай коммунистнууд бэелүүлхэ түрүү үүргэеэ эрхим һайнаар дүүргэхэ байһандань ямаршье һэжэг байхагүй.

И. АНГАРХАЕВ,
Түнхэнэй районой Туранай совхозой парткомой секретарь.

ТЮМЕНСКЭ ОБЛАСТЬ. Самотлорто миллиард тонно нефть малтагдан абтаба. Оройдоол арбан хоёр жэлэй туршада эды шэнээн нефть абаһан орон доторхи түрүүшын район энэ болоно. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Самотлорой ... нэрэмжэтэ НГДУ-гай олзобори... ТАСС-ай фотохро...

Мүнөөдэр—Нефть болон газай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна үдэр

АМЖАЛТАНЬ ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛҺЭЭ ЭХИТЭЙ

Манай орон Нефть болон газай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна үдэрые сентябриин 6-да тэмдэглэхэнь. Тюмениин нефтьшэд болон газ олзоборилогшодой ажалай амжалтанууд, энэ районние хүгжөөхэ хараа түсэбүүд тухай темээр ТАСС-ай корреспондент Главтюменьнефтегазай начальник, Социалис Ажалай Герой Р. Т. БУЛГАКОВ болон «Тюменьгазпром» гэжэ бүхэсоюзна промышленна нэгэдэлэй ахамад инженер Ю. И. ТОПЧЕВТОЙ хөөрэлдэбэ.

— Сүүдхэдэз нэгэ миллион тонно нефть болон миллиард кубометр газ олзоборилгые дары түргөөр туилахын түлөө социалис мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ областиин олзоборилгонууд дээрэ улам эршэдэжэ байна, — гэжэ Р. Т. Булгаков хөөрэнэ. — Тюмениин нефтегазай комплексын коллективүүдэй энэ үүсхэлые КПСС-эй Центральна Комитет һайшааһан байгаа. Мүнөө Главтюменьнефтегаз жэлэй эхинһээ хойшо түсэбһөө гадуур 1 миллионһоо үлүү тонно нефть олзоборилбо.

— Газ олзоборилогшодтошье мэдээсэхэ юумэн ехэ, — гэжэ Ю. И. Топчев хөөрэлдөөндэ оролсоно. — Манай мэргэжэлэй һайндэр коллективэймнай намтарай гайхамшаг үйлэ хэрэгтэй тудалдаба: Тюмениин байгаалиин газай түрүүшын хэбтэшые олзоборилжо эхилһэнһээ хойшо 15 жэлэй ой гүйсэхэнь. Тиихэдэ бүхы жэлэй турша соо 600 миллион шахуу кубометр газ олзоборилон абтадаг һэн. Мүнөө манай олзоборилгын үйлэдбэри сүүдхэдээ эды шэнээн шахуу сэнхир түлишэ үйлэдбэрилжэ абана бшуу.

Корреспондент: — Урда тээхи түсэбтэ гурбан табан жэлэй турша соо хэгдэһэн хүдэлмэри арбан нэгэдэхи табан жэлдэ бэелүүлэгдэхэ байна. Энээнэй тула түүхэй эдэй бата бэхи үндэһэ һуурииһаа гадна, эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэриин хэгдэхэ байһаниинь элитэ юм бэшэ гү?

— Тон зүб, — гэжэ Ю. И. Топчев зүбшөөнэ, — Хараалһанаа амжалтатайгаар бэелүүлхын тула бидэ томо ехэ подразделенинүүдтэ бэшэ, харин олзоборилогшо бүхэндэ тодорхой хэмжээнэй хүдэлмэри бэелүүлхые хараалһан байнабди. Тюмениин хойто хубиин газарай баялигуудые богони болзор соо ашаглахадамнай, эрдэмтэд ехэ туһа хүргэхэ байна. Мүнөө эрдэм-шэнжэлгын. проектнэ 50 гаран институт, олохон министерствэнүүд болон албан зургаануудай научна эмхинүүд бидэнэртэ туһалжа байна. Эрдэмтэдэй туһаламжа айхабтар ехэ, хэрбээ урдандаа бидэ жэлдээ 7,5 миллиард кубометр газ олзоборилон абаха ажалай бүтээсэтэй комплексно түхеэрэлгые баридаг бэйгаа һаа, харин мүнөө эды шэнээн талмай дээрэ хоёр дахин ехэ түүхэй эд абанабди. Гэбэшье энэ заха хизаар бэшэ юм. Ойрын сагта бүри хүсэтэй түхеэрэлгэнүүдые хабсаржа захалхабди. Үнинэй олзоборилгонуудые һэльбэн шэнэлхэ гэээшэ сэнхир түлишэ үйлэдбэрилэн абалгые ехэдхэхэ үшөө нэгэ шухала нүхэсэл болоно.

Тюмениин олзоборилгонууд дээрэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөн доторойнгоо нөөсэнүүдые бэдэрхэ, ажалай түрүү аргануудые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ түрүү онолнуудые бэдэрхэ арга олгохо байна, — гэжэ Р. Т. Булгаков хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. — Имагтал ажалай шанга мүрысөөн, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые нэбтэрүүлгэ скважинын ашаг үрые эрид дээшэлүүлхэ, тиигэжэ хэдэн зуугаад мянган тонно «хара алта» нэмэжэ абаха арга олгобо.

— Зүгөөр бүхы амжалтануудые газ олзоборилогшодто «тохохо» гэнэ бэшэбди,— гэжэ Ю. И. Топчев хэлэнэ. — Шэнэ хэбтэшэнүүдые нээһэн геологууд, Москва болон Ленинградһаа, Узбекистан болон Украинаһаа концертнаада табихаяа полярна тундрада ерэһэн соёлой болон искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэ һайн һайхан үгэнүүдые хэлэхые хүсэнэ. Уренгой—Грязовец гэжэ магистральна газай хоолой соргын гол хубиие болзорһоонь урид ашаглалгада оруулһан барилгашад яһала һайнаар хүдэлһэн байна.

Корреспондент: — Ришад Тимиргалеевич, нефть олзоборилхо, скважина малтаха мэдээнүүдтэй хамта байрын гэрнүүд болон промышленна барилганууды хэхэ тухай мэдээн манай стол дээрэ хэбтэнэ. Тюмениин хойто хубиндахи бурьялма ажабайдалай энэ асуудал тухай хөөрэжэ үгыт.

— Мүнөө Тюмениин нефтегазай комплекс хадаа барилгын-асари ехэ талмай болоно, — гэжэ Р. Т. Булгаков харюусана, — Намаг налхитай газарта, ой тайга соогуур харгы баригдана, электро-дамжуулгын лининүүд, хоолой соргонууд татагдана. Нефтеюганск, Нижневартовск, Сургут, Урай хотонууд урган бодоно. хэдэн арбаад нуурин тосхонууд байгуулагдажа байна. Ороной олон хото городууд, республиканууд эдэниие бодхоохо домнай бидэнэртэ туһална.

— Түбхинэн һуурижуулагдаагүй районуудта мүнөөнэй хото городуудые бариха талаар нефтьшэдэй олоһон дүй дүршэлые газ олзоборилогшод үргэнөөр хэрэглэнэ, — гэжэ Ю. И. Топчев хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Полярна тундрын газарай баялигуудые шэнжэлэн ашаглажа эхилхэдэмнай, элдэб үгэ хүүр гарадаг байгаа. Хүн зоной ажаһууха саг зуур... ра барнха тухай хөө... ходо ходо гарадаг һ... зуурын байрануудые... бэшэ, харин ехэ ер... хото горсдуудые ба... һэн хараа бодолые м... нистерство баримтал... на.

Тюмениин хойто хуб... лэхэнээр ашаглахаг... бэшье бидэ нэгэ жэл... ерээ бэшэбди. Баруу... бирь һаял үе мэсээ... гэжэ байна. КПСС-... съезд дээрэ нүхэр Брежневэй хэлэһэн... дые эндэ һануулха д... рэнэ: «Баруун Си... оршон нютагай аша... тамалнууд өөрсэ шу... Эдэнэй эгээл ехэ — ... гойн хэбтэшэ горито... баялигуудтай байһаа... гарна. Олон жэлэй ту... тэрэ орон доторойнго... тэ хэрэглэмжэнүүдые... гахаһаа гадна, ондоо... шэнь худалдагдаха... байна...» Эндэ манай... гушанарташье хэхэ... ри бии. Тиимэһээ Ме... гэдэг хэбтэшын ор... Надым гэжэ гоё һайх... баригдаа. Уренгойто... лээд, Шэнэ Уренго... хото урган бодожо... Институдуудай мас... нууд соо газ олзобор... дой ерээдүйн түбүүд... рын гэрнүүдэй про... мүндэлнэ.

...Тюмениин олзобо... шод түлишын-элша ... комплексые хүгжөө... түсэбөө тодо һонороо... ню. Картанууд таби... тэрэнэй ерээдүй энд... харагдана. Хэдэхэн... үнгэрхэдэ, проект да... раалагдаһан барилган... дэжэ, түбинүүд хоо... шэнэ хоолой соргон... тагдаха байна. Мүнө... сал геологуудта мэдэ... һан ашагта малтам... промышленна нефть... газ үгэжэ эхилхэ. ... шэмэрүүн хойто зүг... шын хүсэтэ баазые б... га хадаа совет арада... хёон байгуулхы асар... хүсэтэй байһанай т... гэршэ жэшээ болоно.

Тюмениин областиин... олзоборилогшод за... мэргэжэлэйнгээ һайн... ажалай шэнэ амжалт... тажа байна. Энэншье... халгүй, юуб гэхэдэ, ни... ян газар дайда дээр... амжалта түйлахабди... этигэнги хүдэлжэ бай... нүүдэй хүсэһэндөө ... ойлгосотой гэээшэ ... Саашадаа ажалайнгаа... шангадхажа, КПСС-эй... съездын хараалһан зо... нуудые бэелүүлхэ ... Тюмениин нефть боло... олзоборилогшод хүсэ ... лаа гамнахагүй байх... би найдуулха байнаб... нойнгоо элшэ хүсэнэй... лигуудые арьбадхахын... бидэ саашадаашье ор... гэээшэбди.

В. ЖИЛЯ...
(ТА...

Тюмень.

ҺААЛИШАН

Үглөө бүри зуун хойноһоо толотон, үүрэй сайжа байхада, Клавдия Ивановна Авдеева фермэ тээшээ гэшхэлдэг. Нюдөө аняадшье ябаа һаа, сээжээр мэдэхэ болошоһон зүргэ харгыгаараа ябахадаа, бүхы һаналаа ажалдаал табидаг заншалтай.

Наранай үшөө дээрэ гараагүй, шүүдэрэйшье хатаагүй байхада, һаалишад ажалаа дүүргэдэг. Һаалишадай ажал тиимэ хүнгэн бэшэ бшуу. Теэд Клавдия Ивановна ондоо ажал тухай бодогдогшегүй. Үглөөнэй үүр, үдэшын харанхы тэрэнэй бүхы ажабайдалайнь таһаршагүй нэгэ хубинь болонхой.

Хүнэй урдаһаа хододоо дулааханаар энеэбхилһэн шарайгаар хараад байхадань, зөөлэн зантай, сэхэ хүн гээд абаһаар ойлгохоор. Хөөрэлдэхэдөөшье урин дулааханаар, аятайханаар дуугардаг юм. Харин өөр тухайнь хөөрэлдөөнэй болоо һаань, үгэ дуугүй боложо, ехэ аягүйрхэһэн шэнги һууха. Харин ажал дээрэнь тэрэниие танихагүйт.

Энэ жэлэй ган гасуур Хүлэй совхозой һү һаалиин фермэнүүдэй коллективтэ ёһотойл шанга шалгалта боложо үгөө. Тэжээлээр бага, бэрхэшээлтэй жэлдэ һү һаалияа ехээр доошонь оруулхагүй гэээшэ бэрхэтэй хэрэг байгаа. Теэд һаалишан бүхэн аха аргаараа оролдожо, һү абалгаяа доошолуулаагүй юм.

— Һүүлэй үедэ ороһон бороо малаймнай бэлшээри нэгэ бага һэргээгээ. Эдэ үдэрнүүдтэ яһала ехэ һү һаадаг болоод байнабди. Зорилгомнай гэхэдэ, кварталайнгаа түсэб заатагүй үлүүлэн дүүргэхэ ёһотойбди. Һаалишаднай булта дүршэлтэй, удаан саг соо ажаллажа байһан зон. Тиимэһээ тэдээндэ хэзээдэшье найдажа болохо, — гээд түрүү һаалишан хөөрэнэ.

Клавдия Ивановна энэл фермэдэ хори гаран жэлэй туршада таһалгаряагүй ажаллажа байнхай. Эндэ тэрэнэй дүй дүршэл тухай хэлэһэнэйшье үлүү. Түйлаһан дүнгүүдыень абажа харабал, нэгэ жэгдэ. Гэбэшье һүүлэй жэлнүүдтэ бүришье ехэ амжалтануудые түйлаа. Тэрэниинь Ажалай Алдар Солын III шатын орден болон олон тоото Хүндэлэлэй грамотанууд гэршэлнэ. Жэшээлхэдэ, нёдондо тэрэ үнеэн бүриһөө дундаа зэргээр 2544 килограмм һү һааһан байна. Энэ хадаа Хориин райондо нилээд һайн үрэ дүн гэээшэ.

— Бүришье ехэ дүн түйлагдахаар ааб даа. Теэд үнеэнэй һүн хэлэндэнь гэлсэдэг ха юм. Тэжээл муутай байхада, ямар һүн абтаха гэээшэб, — гээд К. И. Авдеева хэлээ һэн.

Клавдия Ивановна арбан нэгэдэхи табан жэлыешье һайнаар эхилэнхэй. Тэрэ байгша оной үнгэрһэн долоон һара соо үнеэн бүриһөө 1580 килограмм һү һаагаад, районой түрүү һаалишадай зэргэдэ дабшана. Мүн тэрэнэй нүхэд У. Ф. Земнухина, В. Ф. Гончарова гэгшэд баһал һайн үрэ дүнгүүдые түйланхай.

Һаалишадай ажал хүнгэн бэшэ даа. Теэд Клавдия Ивановна мүнөө намар таби хүрэхэеэ ябаашье һаа, эсээб гэжэ огто хэлэдэггүй. Амжалтатай һайнаар хүдэлхынгэе хажуугаар, тэрэ табан үхибүүдые хүмүүжүүлжэ, хүл дээрэнь гаргаа.

С. ХАМАГАНОВА,
«Шэнэ Үдэ» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

КОММУНИСТ ТУХАЙ хөөрөөн

АРЮУН ҺЭШХЭЛ

Баргажанай голые зүбшаад, нуга газарнууд олон ааб даа. Тэдэ нугануудые нэмэлдин, үхэр, хонидой байранууд түхеэрэгдэдэг. Урда сагта Хурамхаан нютагай ажалша малша буряад угсаатан иимэ газарнуудта, Хүнтэйн тала тээшэ хони малаа адуулдаг һэн.

Тиин мүнөө ямар болонхойб? Мүнөө колхоз, совхозуудай отара, гүүртэнүүд хаа хаанагүй байраженхай. Энээхэн Ехэ-Нүгада Хурамхаанай совхозой һаалиин фермэнүүд, хониной отаранууд зүһаа юм.

Эндэ ябахадаа, олохон һаалишадтай, хонишодтой уулзагдаа. Тэдэнэр ёһотойл бүхэриг бэрхэ, шуран шударгы хүнүүд. Тиимэ ажалшадтай хөөрэлдэхэдэшье урматай. Хабарай хүүрай хохи сагта, ногооной бултайгаагүйдэ тэдэнэр хони малаараа зүһаланда буудаг. Май һарын эхин багаар алас холын Хурамхаан нютагта үдэр, һүниин һэлгэлдэхэ хоорондо хагсуу дулаан хоёр харшажа байхал. Одоол мүнөөдэр нара игааһан дулаан үдэр оршобо гэхэдэш, үдэ багаар хара үүлэд бөөгнэрөөд, саһан бургажа эхилхэ.

Цырма Ширеторовна Батуева Ехэ-Нүгада олохон жэл мал ажал дээрэ зүһажа байна.

Тэрэ өөрөө ажалайнгаа намтарые табин табан онһоо хойшо тоолодог юм. Тиихэдэ һаял юһэдэхи класс дүүргэһэн бишыхан басаган ябаа. Абань модошо дарханай мэргэжэлтэй һэн. Теэд дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэ үлбэртөөд, үндэр наһалаагүй бэлэй. Гэр бүлын байдал гансал эхынь мүр дээрэ бууба. Яалтай гэээшэб?

— Басагамни, һаали дээрэ эжыдээ туһалха сагшни болобол даа. Ингээд хоюулаа хамта фермэдэ ажаллабал, гэр бүлынхидөө үргэжэ ядахагүй һэн хабди, — гээд, нэгэтэ эжынь Цырмадаа хандаһан юм.

Нээрээшье иимэ хөөрэлдөөнэй болохо саг тулаа һэн. Хододоол эжы, абаяа хайрлажа ябадаг Цырма басаган арсалта хэнгүй, һуралсалаа орхижо, эжынгээ хажууда һүнэй фермын тугалшан болоһон юм. Теэд хара багаһаа хойшо эжыдээ туһала туһалһаар мал ажалда дүршэһэн басаган огтошье ядалсаагүй бэлэй. Удангүй хоёр жэл үнгэрбэ. Хамтын суглаан дээрэшье, комсомолой комитедтэшье Цырмагай нэрэ магтаалтайгаар дурдагдадаг болобо. Тиигэнгүй яахаб?! Эдирхэн басаган аад, хэнһээшье дутуугүйгөөр ажаллана ха юм.

Нэгэтэ хамтын суглаан дээрэ түрүү малшадые яажа урмашуулха, шагнаха тухай хөөрэлдөөн болобо.

Арадай ажахын түйлалтануудай выставкэдэ Москва ошохо путевкые хэндэ барюулхаб?

— Одоол Батуева Цырмада үгэгты. Бэрхэл басаган! Москвае хаража ерэг! — гэлдээн болобо. Теэд Москва ошожо ерэхэ гэээшэ Цырмада тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ һэн...

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума Цырмашье дүршэлтэй малшан боложо, һаамхай үнеэдые даажа абаа.

— Тиигээд хэдыдэнь хонин ажалда хүдэлдэг болоо һэмта, Цырма Ширеторовна, — гэжэ манай һураһан асуудалда тэрэ иигэжэ харюусаба:

— Жаран нэгэн онһоо гээд тсолодогбди. Тэрэ гэһээр эгсэ хорин жэл гүйсэжэ байна. Энэ хугасаа дотор хонишон миниин баярлаха, бахардаха сагууд яһала олон үзэгдөө һааб даа. Яахадааб гэхэдэ, хонидые харууһалха гэээшэ хүшэрхэн хэрэг ааб даа. Үбһэ тэжээлэй элбэг байхада, мүн бэлшээриин һайнда баяртай ябахаш, урда тээнь тулиһан, зобоһоноо мартахаш даа. Хони, хурьгадые гарза хорлотогүйгөөр ондо оруулхадаа ямар ехэ баяр болодог гэээшэб! Түхэреэн жэлдэ хэһэн, бүтээһэн ажалайнгаа дүн одоол эндэ харана ха юм. Байн байһаар эхэ хонин бүхэниие дүн сагаан хурьгад дахажа ябахадаа али тухай зохид бэ! Баһал тэдэниие абажа түлжөөтэр гайтай ехэ ажал хэгдэнэ бшуу. Отара дээрээ бүхы бригадаараа үдэр, һүнике илгангүй хүдэлжэ гарадаг гэээшэбди.

— Энэ хорин жэлэй хугасаа дотор хонин ажал дээрэ ямар хубилалта болоо гэжэ һанана бта? — гэжэ һонирхобобди.

— Хубилалта бии даа. Урдань бүри багашаг ябахадаа, нагасындаа ошоходоо харагша һэнби: үбэлэй сагта хонидойнгоо хээрэ саһан дээрэ түрэжэрхихэдэ, хурьгадыень эшэгы тулам соо хэжэ гэртээ асараад лэ, пеэшэнэй хажууда дулаасуулжа, хатаажа байдаг һэн. Тиихэдэ хони, хурьгадай байра түлюурхан байдаг һааб даа. Мүнөө үеын хонишод тиимэ юумэ үзэнэгүйбди даа.

Залуу хүн бүхэн даб гэһээр хонишон болошодог бэшэ ааб даа. Ахамад нүхэдые дахаһаар лэ дүршэлтэй болгодохо. Бишье түрүү хонишон Бумбэрма Дымбрыловагай хүтэлбэридоро ажаллажа, хонин ажалай оншо оньһые ойлгожо абаһан хүм. Тиигээд тэндэһээ эхилжэ миниин ажал ходо урагшатай байгаа гэжэ һанадагби... Жэл бүхэнэйм үрэ дүнгүүд ходо һайнаар гарадаг болсо һэн: хурьга абаягаар, нооһо хайшалалгаар түсэб, уялгамнай хододоо дүүргэгдэнэ. Юһэдэхи табан жэлдэ һайнаар ажаллагдаа һэн. Тиихэдэ «Юһэдэхи табан жэлэй ударник» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэйбди. Үнгэрһэн арбадахи табан жэлые мүн лэ бараг һайнаар үнгэргөөбди. Жэл бүхэндэ хонин бүриһөө хурьган, дүрбэтабаң килограмм нооһон хайшалагдажал байгаа...

Бригадамнай һүүлшын дүрбэн жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьгадые абаад лэ байна гэээшэ. Суг хүдэлдэг зомни булта залуушуул — арбадахи класс дүүргэһэн басагад. Эгээ мүнөө үедэ гурбан залуу басагадтай суггаа хүдэлжэ байнаб. Гурбуулан — арбадахи класс дүүргэһэн. Нэгэниинь гэр бүлэтэй болонхой. Хоёрынь — арбадахиие дүүргээд, гурбадахи жэлээ энэ отарада хүдэлнэ.

Цырма Ширеторовна иимэ хүнүүдээр хамта хэдэн жэл ажаллажа байна. Теэд тэдэниие өөрынгөө дүй дүршэлдэ һургаха гэээшэ баһал дэмбэрэлтэй һайхан хэрэг ааб даа. Тэдэнэйнгээ үдэр бүриин хүдэлмэриие ойлгуулжа үгэхэ шухала, алдуу, эндүүень заажа, зэпажа байха ёһотой. Гэбэшье, өөрөө зургаан үхибүүдэй эхэ байһан Цырма Ширеторовна залуушуулые һургаха хүмүүжүүлхэ гэээшые хүндэшөөдэггүй. Суггаа ажаллажа байһан басагадаа өөрынгөө үхибүүд шэнгеэр һанажа ябадаг. Тиигээд өөрынь ехэ үхибүүд эдэнэй сасуутан гэхээрь болонхой. Хоёрынь дээдэ һургуулинуудта һураhа. Ошор хүбүүниинь Совет Армиин зэргэдэ алба хэнэ. Үшөө гурбан үхибүүдынь дороһоо өөдэ ургажа ябана.

Өөрынгөө бага наһые, эжы, абаяа һанахадаа, Цырма Ширеторовна зааха үярбашье, мүнөө үеын залуушуулай ажалша бэрхээр, эрдэм һургуулитайгаар хүмүүжэжэ байһандань баясадаг зантай.

Бага наһандаа абаһаа гээгдэжэ, хүшэрхэн сагай тохёолдобошье, хүн зоной дунда, Коммунис партиин зэргэдэ хүмүүжэһэндэө тэрэ баясана, өөрынгөө үетэн нүхэдые магтана.

Батуева 1970 ондо партиин гэшүүн боложо абтаа. Партиина даабаринь гэхэдэ — бригадын агитатор.

Мүнөө жэлдэ энэ отарынхид зуун эхэ хонин бүриһөө 103 хурьга абаа. Нёдондо, урзанда, урзандын саада жэлдэ зуунһаа 102 хурьган абтаа һэн.

Цырма Ширеторовна Ехэ-Нүгын захада холые хаймадан байгаад хөөрөөгөө саашань үргэлжэлүүлнэ:

— Һүүлэй жэлнүүдтэ ходол ган гасууртай байна. Хонидой бэлшээри муу. Хагда, ногоон хомор. Урда жэлнүүдтэ Хүнтэйдэ талха таряанай газар дээгүүр намарынь хонидоо адуулдаг байгаабди. Теэд мүнөө жэлдэ таряаншье ургажа бирабагүй. Зунай саг үнгэржэ, намаршье болонтобо. Ургаа болоһон үбһэ ногоон хагдархань. Тиибэшье зунай, намарай хаһа бараг үнгэрбэ гэлэй. Тиигээд удаадахи хабарнай ямар байха гэээшэб?

Хонишон зүб лэ һанаата болоно...

Теэд хонишон хүнэй һэшхэл, һайн һайхан сэдьхэл гэжэ бии ааб даа. Тэрэ 600-гаад хонидые даажа абаад һайнаар лэ харууһална бшуу. Хүнэй хойноо орохогүй, түрүү зэргэдэ ябаһайб гэжэя оролдоно ха юм. Тиимэһээ зэргэлжэ һууһан отарынхидайнгаа дүй дүршэл халан абахые хүсэнэ.

Гансахан Хурамхаанай совхозые абажа харабал, олохон отарануудта һайн жэшээнүүд олдохол. Тиимэһээ тэдэниие сложо согсолхо, бусад хонишодой аша туһада хүргэхэ хэрэгтэй.

— Зүб даа. Мал харууһалха, мал ажалда амжалта түйлаха, түрүүшүүлэй зэргэдэ орохо гэээшэ хүнэй сагаан сэдьхэлээрээ, һайхан һэшхэлээрээ ажалдаа хандадаг байһанһаа болодог, — гээд, коммунист нүхэр Батуева тобшолон хэнэ. Үшөө тиихэдэ бэлшээриин эмхидхэл тухай тэрэ һанамжаа хөөрэжэ үгэбэ.

Энэ мэтын дутагдалнуудые зайсуулбал, хамтын ажал хэрэгтэ нилээд ехэ туһа болохо һэн гэнэ. Баһал зүб. Тиимэһээ ажахын түрүү хонишодой нэгэн коммунист Цырма Батуевагай хэлэһэн хүсэл бодол бэелэг лэ!

Н. ЦЫБИКДОРЖИЕВ.
Хурамхаанай район.

БАМ ЭРХИМҮҮДЭЙ НЭГЭН

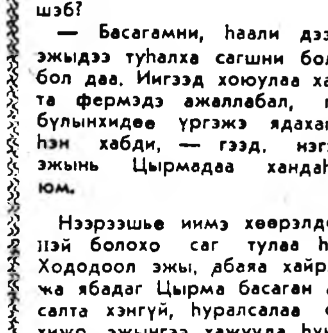

Кичерэ станциһаа Янчуй станци хүрэтэр түмэр харгын барилга байгша оной габшагай ажал гэжэ соносхогдоһон юм. «Нижнеангарсктрансстрой», «Запбамстроймеханизаци», «Мостострой-9» трестнүүдэй олон хүдэлмэришэд энэ участогта барилга хэнэ. Байгша ондо түмэр харгы заабол Янчуй станци хүргэгдэхэ ёһотой. Тиимэһээл хүүргэ баригшад, түмэр замай далан бэлдэгшэд, үһа дамжуулха түмэр бетон соргонуудые хабсаргагшад, рельс табигшад дундаа эбтэй зэтэйгээр, эршэтэй шангаар хүдэлхэ болоно бшуу. Жэлэй эхинһээ энэ участок дээрэ бага бэшэ ажал хэгдээ. Олон мянган кубометр хайр шорой, бутаргагдаһан шулуун түмэр замай далан дээрэ адхагдаа, гол горхон дээгүүр түмэр замай хүүргэнүүд табигдаа.

Барилгашад хаба шадалаа туршалсан, дундаа мүрысэнэ. Даабаряа, абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулна. һайн бэлэдхэлтэй, үнэн сэхэ хүдэлмэришэд урдаа табиһан зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлжэ шадана. Хүүргэнүүдые баридаг 44-дэхи отрядай Константин Ковтуновой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив габшагай ажалай участогто барилга хэжэ байнхай. Тус бригадын коллектив ажал хэрэгтээ ээзн ёһоор хандажа, бүхы ажалаа эрхим шанартайгаар хэнэ.

—Ашаа үргэдэг «Като» краниие, бетоной холисо зөөдэг автомашинануудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахын түлөө бригадын гэшүүн бүхэн оролдолго, шадабари гаргаха болоно ха юм. Бидэ хүдэлмэриин олон мэргэжэл шудаланхайбди. Жэшээлхэдэ, Владимир Пономарев хүүргэ хабсаргагшын, бетонщигой, модошо дарханай мэргэжэлтэй. Алишье ажалаа эрхим шанартайгаар хэжэ шададаг. Бригадымнай 20 гэшүүд булта хүүргэ бариха баян дүршэлтэй болоһон, бэрхэ мэргэжэлтэд. Эдэнэй үнэн сэхээр, габшагай шангаар ажаллаһан дээрэһээл халаан бүриингөө даабари үлүүлжэ шаданабди,—гэжэ бригадир К. Д. Ковтунов хүдэлмэришэ нүхэдөө магтана.

Тус бригадын гэшүүд БАМ-ай барилгада 1974 онһоо хойшо хабаадалсана. Эдэнэр Сибириин суута Лена мүрэн дээгүүр түмэр замай гайхамшаг хүүргэ богонихон болзорой туршада барилсажа, ашаглалгада тушаалсаа бэлэй. Удаань Киренгэ мүрэн, Таюра, Ния, Кунермэ болон бусад гол горхон дээгүүр хүүргэнүүдые барилсаһан байха юм.

—Владимир Пономарев, Владимир Лифер, Василий Желтов болон бусар Лена мүрэн дээгүүр хүүргэ барилсаа һэн. Эдэнэр ажаллаха дуратай, дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэд. Долоон жэлэй туршада БАМ-ай барилгада хабаадалсажа, одоол «халуун шулууя долёоһон зон. Эдэнэр Кадарай хадануудта хүрэтэр БАМ барилсахаар эрид шиидэнхэй. Даажа абаһан ажал хэрэгээ саг болзоргонь дүүргээд лэ байдаг. Иимэ бэрхэ хүдэлмэришэдтэй ажаллахада, амаршье, найдамтайшье. Урдаа табиһан зорилгоёо, абаһан уялгаяа заабол дүүргэдэгбди,—гэжэ бригадир К. Д. Ковтунов баяртайгаар мэдүүлнэ.

К. Д. Ковтуновой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив байгша оной эхинһээ БАМ-ай 432-дохи, 433-дахи, 442-дохи, 444-дэхи километрнүүдтэ түмэр замай хүүргэнүүдые барижа, хараалагдаһан болзорһоонь урид ашаглалгада тушааһан байха юм. Түмэр харгын рельс табигшад эдэнэй гэмээр часайшье туршада миин байгаагүй.

—БАМ-ай 433-дахи километртэ оршоһон Дзилиндэ горхон дээгүүр хүүргэ табихань хүндэшэг байгаа. Тойроод гранит шулуун, эрьелдэхыншье аргагүй һэн. Тиибэ ябабашье, бүүднай оншыень оложе, ... гын барилга саг болзо... дүүргээ һэн, — гэжэ ... Ковтунов үгэеэ үргэлжэ...

Тус бригадын гэшүүд ... һанаара һанаагаа зо... Үшөөл үндэр бүтээсэ тү... тула эрид нэтэрүүгээр ... нэ. Хоёр халаанай ту... ажалладаг. Үбэлэйшье ... һалхи шуурган соо һүү... хүдэлжэ байхыень хар... урматай байдаг. Эдэнэр ... гөө хүсэ шадалда, бэлиг... гэнэ. Тиимэһээд хаана... зээдэшье амжалта т... Кичерэ станциһаа Янчуй... ци хүрэтэр барилга хэ... гаа олон хүдэлмэришэд... даһаа эдэнэр онсо шаг... һайшаал магтаалда ... Саашадаа үшөөл габша... гаар хүдэлжэ, нэрээ ... хэ, солоёо дуудуулха б... дань найданабди.

К. ЖАМЬ...

Эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай түлөө

«АМГАЛАН ТАЙБАН БАЙДАЛ АРШАЛАН ХАМГААЛХА»

Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй байгуулагдаһаар 40 жэл 1981 оной сентябрьда гүйсэхэ юм. Энээнтэй дашарамдуулан, АПН-эй корреспондент. Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ, Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин вице-президент, СССР-эй лётчик-космонавт Валентина НИКОЛАЕВА-ТЕРЕШКОВАтай интервью абаһан байна.

— Ямар эрхэ байдалда, ямар алтагаангоор ниитын энэ байгуулагдаһан гээшэб?

—1941 оной сентябриин Москвада Эхэнэрнүүдэй союзна нэгэдэхи митинг Совет эхэнэрнүүдэй тет эмхидхэгдэһэн бай-. Совет эхэнэрнүүдэй фашизмда эсэргүү комитет гээд үшээр нэрлэгдэдэг һэн. ероскэ фашизмтай ма- арадай тэмсэжэ байһан хүндэ сагта энэ митинг сугларһан юм. ороноо хамгаалан жаг фронтдо ошоһон эрэшүү- орондо станогуудай дэр-, колхозой тарялан дээ- худэлэе гэһэн уряатайгаар оронойнгоо эхэнэр- хандаа бэлэй. Мүн бү- дэлхэйн эхэнэрнүүдтэ хан- иимэ Хандалга баталаг- абтаһан байгаа: «Танай малдаг политическэ ха- боолһоо, шажанда шү- социальна байдал- дулдыдангүй, совет эхэ- үмэнэһөө бидэ хандаһабди. Манай сулөө, үхибүүдэймнай, дүүнэрэймнай, хани нү- хүби заяан дулдыданал. ехэтэй бүхы түрэлтэндэ тохёолдоод аюулай урда танай мэдэрэлдэ, оюун бодол- хандаһабди. Манай нэгэ- хадаа илалтын хүсэн ба нүхэсэл мүн». Хүн тү- амгалан тайбан бай- хамгаалха зорилготой- харин оронуудай эхэ- түрүү нэгэдэлнүүд хүдэлөөнүүдтэй совет ингэжэ харилсаа бэелүүлжэ эхилһэн

— Совет эхэнэрнүүдэй ко- Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерацние эмхидхэн байгуулагшадай нэгэн болоно. Энэ эмхи хэзээ, яажа байгуулагдаһан байгааб?

—Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерацние байгуулха тухай шиидхэбэри дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэмсээр баталагдан абтаһан түүхэтэй. СССР-эй түлөөлэгшэд федерацние эмхидхэн байгуулгын конгресс зарлаха үүсхэл гаргадаг комитедтэ оролсоһон, эхэнэрнүүдэй экономическа, политическэ, юридическэ ба социальна эрхын түлөө, арадуудай национальна бэеэ даанхай байдалай ба социальна дэбжэлтын түлөө, эрээдүйн үетэнэй жаргалта байдалай түлөө, дахин дахинаа хэзээдэшье болохогүйн түлөө тэрэнэй ерээдүйн программын гол ёһонуудые зохёон табилгада хабаадалсаһан байна.

1945 оной намар Парижда болоһон Учредительнэ конгресс дээрэ элдэб үндэһэ яһанай, социальна уг гарбалай, политическэ ба шажанай ондо ондоо үзэл бодолтой хүнүүд суглараа һэн. Баярай оршон сайдалда конгрессэй бусад хабаадагшадтай хамта совет эхэнэрнүүд иимэ тангариг үгөө һэн: «Бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал хангахын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэбди. Манай бүлэнэрэй болон үхибүүдэй зол жаргал энээнһээл эхитэй».

Мүнөө федерациин зэргэнүүд гурба дахин ургаа. Бүхы түби дэлхэйн социалис, капиталис ба хүгжэжэ байгаа оронуудһаа эхэнэрнүүдэй национальна 129 эмхине тэрэ нэгэдүүлнэ. Энэ хадаа манай түби дэлхэй дээрэхи эгээл олон зонтой эхэнэрнүүдэй демократическа эмхи болоно.

— Бусад оронуудай эхэнэрнүүдэй эмхинүүдтэй Комитет ямар холбоо барисаа тогтоонхой гээшэб?

—Эб найрамдалай ба үгээ ойлгосолгын аша туһада дэлхэйн 120 гаран ороной эхэнэрнүүдэй национальна, регионально ба уласхоорондын эмхинүүдтэй Совет эхэнэрнүүдэй комитет хани ёһоной харилсаа холбоотой юм. Тэрэ хаишан гэжэ бэелүүлэгдэнэб гэбэл, делегацинуудаа, фотовыставкэнүүдээ, фильмүүдээ, эхэнэрнүүдэй ба үхибүүдэй байдал тухай номуудаа халан абалсадаг, олонниитын уласхоорондын элдэб уулзалгануудта хамтаараа хабаадалсадагбди, ажал хэрэгүүд тухайдаа нэгэ нэгэндээ мэдээсэжэ бандагбди.

Капиталис оронуудай эхэнэрнүүдэй эмхинүүдтэйшье Комитет холбоо барисаагаа үргэдхэн хүгжөөнэ. Азиин, Африкын ба Латиин Америкын хүгжэжэ байгаа оронуудай эхэнэрнүүдэй олонниитэтэй саг үргэлжын харилсаа холбоотой байдагбди. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй, үгытэй ядуу байдал, үбшэн тахал мэтын империализмын хүндэ хүшэр бэрхэшээлнүүдые дабахадань бэеэ даанхай залуу гүрэнүүдэй эхэнэрнүүдэй эмхинүүдтэ бүхы талын туһаламжа Комитет үзүүлдэг юм. Азиин, Африкын ба Латиин Америкын 59 оронһоо 800-гаад оасагад манай Комитедэй стипендеэр СССР-тэ һурана. Тэдэнэр дипломуудтай боложо, Эхэ ороноо бусаад, врачнуудаар, багшанараар, юристнүүдээр, агрономуудаар, инженернүүдээр хүдэлхэ юм.

— Эхэнэрнүүдтэ зорюулагдаһан ООН-ой арбан жэлэй (1976—1985 онууд) түсэбөөр Комитедэй бэелүүлдэг ажал ябуулга тухай хөөрыт?

—1975 онине Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэл гэжэ соносхоходо, мүн эхэнэрнүүдтэ зорюулагдаһан ООН-ой арбан жэлэй соносхогдоходо, эхэнэрнүүдые илгаашалха, эрхыень хаһаха ябадалые усадхаха тухай ООН-ой конвенциин (1980 ондо Советскэ Союз энэ документдэ гар табиһан, эсэслэн баталһан гээшэ) баталан абтахада, эдээнтэй холбоотой асуудалнуудые шиидхэдэг байгаабди.

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэлэй ба эхэнэрнүүдтэ зорюулагдаһан ООН-ой арбан жэлэй хэмжээн соо үнгэргэгдэһэн ниитын хүсэнүүдэй хэдэн хэдэн шухала хуралдаанудай хүдэлмэридэ Комитет хубитаяа оруулаа. Берлиндэ Бүхэдэлхэйн конгресс (1975 он), Москвада «Бүхы үхибүүдэй амгалан тайбан ба жаргалта ерээдүйн түлөө» гэһэн Бүхэдэлхэйн конференци, Копенгагенда правительствада хабаагүй эмхинүүдэй хуралдаан (1980 он) үнгэргэгдөө һэн.

«Адли тэгшэ, национальна бэеэ даанхай байдал ба эб найрамдал» гэһэн уряа доро Эхэнэрнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресс октябрьда Прагада болохо юм. Бидэ тэрээндэ эдэбхитэйгээр бэлдэжэ эхилээбди. Энэ хуралдаае үнгэргэхэ гэһэн бодол, тэрэнэй зорилгонууд олонниитэ эхэнэрнүүдтэ ехээр һайшаагдаһан байна. Тиимэһээ Пражска конгресс эб найрамдалай ба буу зэбсэг хуряахын түлөө бүхэдэлхэйн агууехэ хүдэлөөнэй толотомо хуудаһан болохо гэжэ найдамаар.

— Мүнөөдэрэй байдалаар Комитедэй ажал ябуулгада юун гол шухала болоноб?

—Амгалан тайбан байдалые аршалан хамгаалхын ба бэхижүүлхын түлөө тэмсэл болоно. КПСС-эй XXIV съездын найруулһан, хожомынь КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүд дотор хүгжөөгдэһэн Эб найрамдалта программые совет эхэнэрнүүд халуунаар дэмжэһэн. 80-яад онуудта хараадуулан КПСС-эй XXVI съездын найруулһан Эб найрамдалта программые тэдэ мүн лэ һайшаана.

Совет эхэнэрнүүдэй комитет хадаа Эб найрамдалай совет жасые байгуулагшадай нэгэн болоно. Эрхэтэд һайн дураараа мүнгэ оруулжа, эб найрамдал аршалан хамгаалхын түлөө тэмсэлдэ бодото хубитаяа оруулдаг байна.

Буу зэбсэг яаралтайгаар бүтээлгые болюулхые, тэрэнине хуряахые уряалһан Стокгольмско хоёрдохи уряа доро гар табиюлха хүдэлмэридэ совет эхэнэрнүүдые олоорнь хабаадуулгада туһалһан, уласхоорондын олон хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна. Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн хуралдаан (1977 он), Буу зэбсэг хуряалгаар правительствада хабаагүй эмхинүүдэй уласхоорондын конференци (1978 он), буу зэбсэг хуряалгаар уласхоорондын семинар (1978 он) болон бусад ябуулганууд һүүлэй жэлнүүдтэ үнгэргэгдөө.

Нейтронно бомбо ба хүн зониие олоорнь хюдаха бусадшье түхэлэй буу зэбсэг буруушааһан үргэн хүдэлөөе эмхидхэн дэлгэрүүлһэн Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй ба Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин хэмжээ ябуулгануудта Комитет эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

1980 оной сентябрьда Софида зарлагдаһан Эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг арадуудай бүхэдэлхэйн парламентын хүдэлмэридэ Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй делегаци хабаадалсаа һэн. Буу зэбсэг хуряахын түлөө эхэнэрнүүдэй тэмсэлэй уласхоорондын үдэрые жэл бүри октябриин 25-да үнгэргэхэ тухай Софидахи хуралдаанда хабаадагшадай шиидхэбэрине совет эхэнэрнүүд халуунаар һайшаан дэмжээ.

Июниин 22-то Копенгагенда эхилһэн «1981 оной Эб найрамдалай марш үнгэргэлгые комитет һаншаан угтаад, ФРГ-гэй газар дээрэ тэрээндэ хабаадалсаһан байна. Хиросима дээрэ США-гай атомна бомбо хаяһан үдэрэй үйдхар гашуудалай ойдо, августын 6-да Парижда үнгэргэгдэһэн митингээр Марш түгэсөө гээд мэдээжэ.

— СССР-эй Верховно Соведэй «Дэлхэйн парламентнүүд болон арадуудта» хандаһан Хандалгатай дашарамдуулан, Совет эхэнэрнүүдэй комитет ямар хараа бодол баримталнаб?

—Американ империализм түрүүтэй дай жүрөөдэгшэ бүлэгөөрхидэй шахардуу байдал һуларуулгые оурру һүргэхэ хараа шугам бэелүүлжэ эхилхэдэ, амгалан тайбан байдалда аюултай, сошордолтой сагай тохёолдоод байхада, энэ Хандалга абтаһан сагтаа, СССР-эй Верховно Совет баярай оршон байдалда ингэжэ мэдүүлээ һэн: «Советскэ Союз хэндэшье заналта хэнэгүй, Баруунай гү, али Зүүнэй нэгэшье гүрэнтэй зүришэлдөө хёмороотой байхые оролдоногүй. Буу зэбсэг яаралтай түргэнөөр бүтээлгые һүжэрөөхэ үүсхэл гарганагүй, гаргахашьегүй. Амгалан тайбан байдал хангаха гээшэ Совет гүрэнэй гадаадын политикын дээдын зорилго байгаа, байһааршье, байхашье».

СССР-эй олон миллион эхэнэрнүүдэй үмэнэһөө Комитедэй президиум Хандалгые нэгэн һаналтайгаар һайшаан дэмжэжэ байһанаа мэдүүлээ һэн. Хандалга дотор хэлэгдэһэн совет дурадхалнуудые дэмжэхыень уряалжа, харин оронуудай парламентаринар-эхэнэрнүүдтэ, эхэнэрнүүдэй национальна эмхинүүдтэ бэшэгүүдые эльгээгээ һэн.

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федераци энэ шухала документые мүн лэ дэмжээ. Оронуудайнгаа правительствануудай энэ Хандалгада бүтэмжэтэй харюу үгэхынь тулада үүргэ нүлөөгөө хэрэглэхыень тус федерацида оролог бүхы национальна эмхинүүдые, эхэнэрнүүдэй уласхоорондын бусадшье нэгэдэлнүүдые, парламентаринар-эхэнэрнүүдые уряалаа һэн.

Газар дээрэ амгалан байдал аршалан хамгаалхын тула бүхы юумэ хэхые түби дэлхэйн эхэнэрнүүдые үшөө дахин уряалнабди.

Наталья ВИШНЕВА-САРАФАНОВА хөөрэлдөө хэбэ.
(АПН).

БҮХЭСОЮЗНА СЕМИНАР

Үглеэдэр республикымнай ниислэл Улаан-Үдэдэ малай генетикэ болон селекцеэр бүхэсоюзна һургуули-семинар хүдэлмэриеэ эхилхэнь. Энэ семинар Вавиловай нэрэмжэтэ генетигүүд болон селекционернүүдэй Бүхэсоюзна бүлгэмэй, СССР-эй Наукануудай академиин Генетикын болон селекциин научна соведэй, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Цитологи болон генетикын институдай, мүн СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Биологиин институдай үүсхэлээр эмхидхэгдэбэ. Һургуули-семинарта хабаадагшад — мэдээжэ генетигүүд, селекционернүүд, республикымнай малшад генетикын талаар гол шэглэлтэй зорилгонуудые, мүн Сибириин элдэб хубинуудта малай селекциин болон генетикын үндэһэн нюуса яажа хэрэглэхэб гэхэ мэтэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ байна. Эндэ бодото ажалтай холбоотой шухала асуудалнууд гэбэл: һаамхай үнеэдые харууһалха ба эдеэлүүлхэ, малай генетическэ арга боломжые тодорхойлхо, һаамхай үнеэдэй селекци болон үүлтэрые һайжаруулха зорилгонууд, Буряад орондо мал ажал хүгжөөхэ асуудалнууд гэхэ мэтэ болоно.

Тусхай эрхэ байдалда харууһалагдадаг гэрэй амитадай шэнжэ шанарые хубилгаха, нэгэ үүлтэрһээ эхин һалаатай аад, хоорондоо холодожо ябаһан малнуудые холисолдуулха, мал үсхэбэрилгын эколого-генетикын үндэһэ һууритай холбоотой шухала асуудалнуудые семинарта хабаадагшад зүбшэн хэлсэхэ юм.

Эндэ нэгэ заседаниинь амитанай абари зангай генетикэдэ, нейрогенетикэдэ, амитанай хубилан хүгжэлтэдэ, абари аашыень хинамжалха генетикын орёо нарин асуудалнуудта зорюулагдаха болоно.

Генүүдэй эдэбхитэй хүдэлсэ амитанай угаараа хубилалгада ямараар нүлөөлнэб, һү эдижэ ажамидардаг амитадай хромосомой олон янза, шэнжэ түхэл, амитадай тоо толгойе гуримшуулха гэхэ мэтэ өөрсэ удха шанартай асуудалнуудаар лекцинүүд шагнагдаха байна. Математическа генетикын талаар шэнжэлэлгэнүүд тодорхой сэгнэлтэдэ хүртэхэ.

Һургуули-семинарай хүдэлмэридэ мэдээжэ совет эрдэмтэд — СССР-эй Наукануудай академиин, ВАСХНИЛ-ай академигууд Д. К. Беляев, А. П. Калашников, СССР-эй Наукануудай Академиин гэшүүн-корреспондент В. К. Шумный, ВАСХНИЛ-ай гэшүүн-корреспондентнүүд Э. Л. Климашевский, Н. Г. Дмитриев, профессор, эрдэмэй доктор болон кандидадууд М. В. Мохосоев, А. О. Рувинский, К. Л. Барьядаев болон бусад эрдэмтэд, мэргэжэлтэд хабаадалсаха.

Б. ЖИГМЫТОВ,
Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэ.

СРВ. Совет, вьетнам инженернүүд хамтын олон проект зохёожо, аха дүү оронОй экономикодо аша туһатай ехэ хүдэлмэри бүтээнэ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: орон дотороо эгээн томо Хаобинь гэжэ гидроузелай барилгын проект зохёоһон совет ба вьетнам инженернүүд тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалжа байна.
ВИА—ТАСС-ай фото.

Н БА ХУУЛИ

НИИТЫН ЗӨӨРИДЭ ЭЗЭН ЁҺООР ХАНДАХА

Хэжэнгын районой совхо- мал ажалай продукци худалдалгаһаа олзо до- ойнгоо диилэнхи хубине байна. Шэнэ табан түрүүшын һарануудта ажалай продукци ху- түсэбөө тэдэнэр дүүргээ. Энэнь ажалшадай, илан- малшадай ехэхэн амжал- болоно.

ажахынуудай социа- зээри хамгаалгын гурим сахижа байдаг һаань, дээгүүр дүнгүүд түй- зэргэтэй һэн. Энэ та- районой совхозуудтахи жэгдэ һайн бэшэ. Муу зоотехническэ, ве- хэмжээнүүдэй саг бэелүүлэгдэдэггүйһөө ниитын малай гарза- эндэхи ажахынуудта ушарна. Энэ жэлдэ, нэ- орходоо, бүхы район дотор ниитын ма- гарзалалга яһалал үсөөр- байбашье, Худанай, Хэ-, Октябриин 50 жэлэй совхозуудта малай ушар олон байһаар. нэгэнэй мэдээнэй энэ жэлдэ 3700 тугал, хурьган абтаһан һаа, тугаа 267 ба 4.126 толгой гарзалаа. Энэмнай аб- бүхы тугалнуудай 7.2 процентнь, хурьгадай 8,1 процент болоно.

Энэнине мүнгөөр сэгнэхэ һаа, хэды шэнээн ехэ зээри хиидэ хосор- болоно гээшэб. Арад зо- зээридэ хайхарамжагүй- хандалгаһаа, ажахын ху- рилэгшэдэй, мэргэжэлтэ- ниитын зээриие гамнаха, гурим сахилгые һу- иимэ байдал то- гэжэ сэхэ тэмдэглэ- зэрэгтэй.

Ажахынуудай фермэнүүд, дээрэ малай тоо муу дээрэһээ, һа- бүрхин тоосооной ёһо тэ- хэгдэдэгһээ олон дутаг- гарана. Малай тоо дутаахa, продукциин доошолуулха ушарнууд ажахынуудта дайрал-.

Социалис зээридэ харюу- хандаһан хүнүүд хуулиин ёһоор шанга хэ- амасаха ёһотой юм. хойрогоор хандажа, зээриие ехээр гээлтэ оруулһан зэмэтэ элишэлһэн иимэ нэгэ ябадал харуулая.

Августын 11-дэ Худанай совхозой ахалагша зоотехнигэй тушаал дүүргэжэ байһан Доржиевай хэһэн захилаар Хэжэнгын «Госкомсельхозтехникын» «КАЗ-608» түхэлэй найман автомашина Улаан-Үдын мяханай комбинадта хонидые абаашаха даалгабаритай энэ ажахы ерэһэн байгаа. Жолоошод Данзанов В. Г., Кононов Ю. Н., Шитин А. Д., Грехнов В. С., Ямпилов Г. Г., Дашидоржиев В. А., Баргуев А. Д., Пунсыкнамжилов Г. Б. гэгшэд тэрэ үдэр 480 хони автомашинануудтаа ашаһан аад, аяар хоёр сүүдхэ үнгэрһэн хойно, августын 13-да мяханай комбинат хүрэжэ ерээ. Хонидоо тушаахадань, нилээд олон толгойнь харгыдаа гарзалһан байба.

Яахадаа иимэ юумэнэй болоһые хөөрөжэ үзэхэдэ, уршагтай үйлэ хэрэгүүдэй үндэһэн эмхигүй байдалһаа эхитэй, харюусалгата тушаалтадай ажалдаа тон хойрогоор хандаһанһаа, ажалай журам бүдүүлигээр эбдэһэнһээ тохёолдоһон байха юм.

Автомашинануудай нилээд оройгожо совхозой түб тосхон хүрэжэ ерээшье, тушаагдаха хонид бэлэн болгогдоогүй, тэрэнние ашаха тусхай хүнүүдэйшье олдоогүй ушарһаа үдэшын долоон саг болотор миин байха ушар тохеолдоо. Ингэжэ нилээд нобшорлоной һүүлээр совхозой ахалагша ветврач Санжимитыпов, ахалагша зоотехнигэй үүргэ дүүргэгшэ Доржиев хоер автомашинын жолоошодые хонин өөһэдөө ашахыень гуйжа эхилээн байна. Харгыда гараха жолоошод ашалгын хүдэлмэри хэхэ ёһошьегүй, энэнь хорюултайшье юм. Тиигэбэшье совхозой эдэ мэргэжэлтэд, Хэжэнгын «Госкомсельхозтехникын» жолоошод хуули буса хэлсээ хоорондоо баталаа. Нэгэ хони, зургаан шэл хара архи абахаар хэлсээ тааража, жолоошод хонидые ашаха хүдэлмэри үдэшэ орой болотор хэбэ. Үшөө тиигээд хони ашаһан автомашина бүхэндэ гуртовой ведомость табигдаха ёһотой аад, булта найманданъ гансал иимэ документ бэшэгдэһэн байха юм. Совхоз бүхэли энэ отара хонидоо мяханай комбинадта тушааха тусхайта нюурые томилоошьегүй. Жолоошод сооһоо ахалагшаар табигдаһан Данзанов В. Г. энэ хуули буса хэрэгһээ арсахын орондо, мяханай комбинадта үгтэхэ документнүүдые хармаанлаад, архи ужа ехээр һогтоһон байна. Эдэнэртэй архидалсаагүй заяуу жолоошод Баргуев Пунсыкнамжилов хоёр тэрэл һүниндөө харгыда ябажа, мяханай комбинадта августын 12-ой 13 сагта хүрэжэ ерээ. Гуртовой ведомостьгүйһөө боложо, бэшэ жолоошодоо хүлеэжэ, эдэ хоёр асарһан хонидоо тушааха аргагүйдэжэ, бүхэли сүүдхэ мяханай комбинадай үүдэндэ зогсохо баатай болобо.

Архи ууһан жолоошод харгыда гараһаар автомашинаяа шабарта һуулгаһаар, августын 12-ой һүни Хэжэнгэ тосхон хүрэжэ ерээд, хоноһон байгаа. Тиихэдээ хони ашаһан автомашинануудаа һарабша доро табягүй. Тэрэ һүни ороһон ехэ аадарта олохон хонидынь шэрбэгдэжэ үхэһэн байна.

Тиигэжэ үлэн хооһонһоо, аадарта шэрбэгдэһэнһээ мяханай комбинадта тушаагдаха хонидой 124-ниинь үхэһэн, бэшэниинь арай голтойгоор тушаагдаһан байха юм.

Иимэ хэмһээ хэтэрмэ ушаралай болоһондо, ниитын зээриин ехэ хохидолдо ороһондо хэн зэмэтэйб? Эндэ харюусаха нюурнуудай элитэ байһан болобошье, саагуур удхалжа бодогдохо ёһотой гээшэ.

Ажалай журам хазагайруулгатай эбсэшэгүй байдал ажахынуудай үйлэдбэриин участок бүхэндэ эрхэ бэшэ тогтоогдохо ёһотой. Тушаалта нюурнууд харюусалгаяа улам дээшэлүүлжэ, ажал дээрээ хойрог ябадал гаргагшадтай эрид тэмсэхэ уялгаяа мүн лэ наринаар дүүргэхэ ёһотой. Хүмүүжүүлхы хүдэлмэри ажалшадай дунда үргэн дэлисэтэйгээр, тодорхой удхатайгаар ябуулагдаха болоно. Энэ талаар ажалшадай коллективүүдэй үүргэ али болохоор дээшэлүүлхэ, өөһэдынгөө гэшүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партийна, профсоюзна, комсомольско организацинуудай зүгһөө онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой байна.

Иимэ ниитын зээридэ, өөһэдынгөө хүсэл оролдолгоор, эршэ түгэс ажалаар олоһон баялигтаа эзэн бусаар, хайша хэрэгээр хандадаг ушарнууд бусадшье ажахынуудта дайралдадаг гээшэ. Тиимэһээ энэ муухай, уршагта ябадалһаа һургаал абажа, гүрэнэй баялигта, арадай баялигта эзэн ёһоор, нарин нягтаар, гамтайгаар хандаха гээшэ хүн бүхэнэй нангин уялга гэжэ үшөө дахин һануулха дуран эндэ хүрэнэ.

В. ЦЫДЕНОВ.
Хэжэнгын районой прокурор.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТАСС АПН

ДЭЛХЭЙН ОЛОНИИТЫЕ ҺАНААТА БОЛГОНО

БУДАПЕШТ. Мао Цзэдунай уршагта үзэл бодолнуудые хуулита суртал болгон хэрэглэжэ үргэлжэлһөөр. Хитадай мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэдэй гадаадын политикын хархис удхые «Непсабадшаг» газетэ элишэлэн шүүмжэлнэ.

Маогай үзэл бодолые халан залгамжалуулагшад тэрэнэй тодорхойлһон гадаадын политическэ хараа бодолдо мүнөөшье үнэн байһаар. Тэрэнь Хитадай Компартиие дэлхэйн олонхи коммунис ба хүдэлмэршэнэй партинуудта эсэргүү шэглүүлһэн, КНР-ые социалис хани нэгэдэлһээ хадууруулан холодхохо ябадал тохёолдуулһан байна. Энэ хараа бодолынь зарим тэды хуониалгануудта оробошье. Совет орондо харша үзэл бодолые улам дэбэргээ, дээрэлхүү, эээрхэн зонхилхы, булимтаран түримхэйлхы, бүри хэтэрүү шэглэлтэй болгоо.

Маогай бодомжонуудые «таарууг аар хүгжөөхэ» зуураа, өөрыгөө дан ехээр хүндэгүй болгоһон зарим зүйлнүүдһээ Хитадай хүтэлбэрилэгшэд бүгэдэнэй дуулахаар арсабашье, маоизмын хархис удхые үлөөнэ.

Түс газетэ Хитадай дээдэ тушаалтай хэдэ хэдэн ажал ябуулагшадай хэлэһые шэнжэлхэ зуураа, ингэжэ тэмдэглэнэ: Гадаадын политическэ бүхы ябуулгынгаа стратегическэ үндэһэ һуури болгон, нэгэ үе өөрынгөө сонсохон, «гурбан янзын оронууд тухай теори» гэдэг маоис бодомжоһоо Пекинэй мүнөөнэй удамаршадай арсаагүй байһыень тэдэ мэдүүлгэнүүд эли тодоор гэршэлэн харуулна. Тэрэ «теориин» «шэнэдхэгдэн һэлбэгдэһэн» вариантые үндэһэ болгон, Холбоото Штадуудые Пекинэй союзнигуудай зэргэдэ оруулан хай.

Совет орондо харша хараа бодолые үндэһэ болгон ябуулга хэдэг американ ба хитад «стратегүүдэй» ойртолсоһые арсахын аргагүй. Бүхы дэлхэй дээрэхи амгалан тайбан байдалай хэрэгтэ аюултай тиимэ ойртолсолго уласхоорондын түрүү бодолтой олонниитые һанаата болгонгүй байха аргань гүй.

США-гай гүрэнэй секретарь А. Хейгэй албанай хэрэгээр һаяхан Пекин ерээд оусаһанай эсэстэ американ буу зэбсэгүүдые Хитадта эльгээхэ зам нээгдэхэһээ гадна, мүн хоёр гүрэнэй стратегическэ түсэбүүдые тааралдуулха хэдгээнүүд баталагдаһан байна. Пекинэй ба Вашингтоной хархисуудай үгэсэлгэ улам эли боложо байнхай. Нэгэ талаһаа, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал улам дэбэргэжэ байгаа США-гай ябуулгые Пекин һайшаана, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ракетануудые Баруун Европодо тараан тодхохо, нейтронно бомбо бүтээхэ тухай шиидхэбэринүүдыень дэмжэн альгаа ташана, дай жүрөөдэдэг Американ бусад «үүсхэлнүүдые» өөгшөөнэ. Нүгөө талаһаа, Зүүн-Урда Азиин оронууд тушаа Пекинэй баримталдаг булимтархы түримхэй политика, Индохитадтахи, дэлхэйн бусад орон нютагуудтахи тэрэнэй һүйдхэлэй ябуулга Вашингтоной зүгһөө бүрин һайшаагдана, дэмжэгдэнэ.

Гэхэ зуура, Хитадай ба США-гай зарим хараа бодолнууд ба һанаашалганууд тудалданагүй. Һая нүхэсэһэн «союзнигууд» тус бүридөө өөрын уг зорилгонуудые бэелүүлхын тула бусадые хэрэглэхэ гэжэ оролдоно. «Хэды алгасалтай байбашье, империализмын эгээн ээрхэг түримхэй бүлэглэлнүүдтэй Хитадай эээрхэн зонхилогшодой ойртолсолго арадуудай амгалан тайбан байдалда ехэ аюул тохёолдуулна», — гэжэ «Непсабадшаг» тусхайлан тэмдэглэнэ.

ЭРДЭМТЭДЭЙ УРЯА

БАНФ. (Канадын Альбертэ провинци). Һаяхан таранан Пагуошко 31-дэхи конференцидэ хабаадагшад буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрэлгын улам дэбэргэгдэжэ байһандань ехээр һанаата боложо байһанаа элирхэйлбэ.

Үнгэрэгшэ 12 һарын турша соо ядерна зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрэлгэ айхабтар ехэ хэмжээтэй болоод байна гэжэ Пагуошко соведэй тунхаглаһан мэдүүлгэ дотор заагдана. ОСВ-2 тухай договорые США эсэслэн баталаагүй, стратегическэ зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хөөрэлдөө таһалдуулаа. Ядерна зэбсэгүүдые хуряаха тухай бусад хөөрэлдөөнүүд зогсоогдонхой гү, али мухардалгада оронхой. Эдэниие һэргээхэ тон шухала болоод байна гэжэ документ дотор хэлэгдэнэ.

«Дай жүрөөдэһэн ябуулгануудые сэхэ, тодорхойгоор буруушааха. Ядерна зэбсэглэлгэ хизаарлалгые хуулита болгохыень иимэ зэбсэгтэй гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые Эрдэмтэдэй дэлхэйн хуралдаан уряалба. Юундэб гэхэдэ, ядерна дайнда илахабди гэжэ оодомжолбол, хүлисэшэгүй алдуу гаргагдаха байна бшуу.

Совет-американ хэлсээнүүд тушаа хэлэбэл, Ракетэһээ хамгаалха түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай договор дүүргэжэ үргэлжэлхэ, ОСВ-2 тухай договор эсэслэн баталха гэжэ Пагуошко хүдэлөөн уряална. Европодо ядерна зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай томоотой хөөрэлдөө дары эхилхэ шухала гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Буу зэбсэгүүдые мүнөөнэйнь хэм хэмжээндэ үлөөбэл, тиимэ хөөрэлдөө хэхэ хэрэг хүнгэдхэхэ болоно.

Олон янзын хараа бодолнуудые баримталдаг болобошье, амгалан гуримаар зэргэ оршохоһоо, шахардуу байдал һуларуулхаһаа үлүү һайн арга байхагүй, уласхоорондын түбэгтэй асуудалнуудые имагтал хөөрэлдөөнэй үндэһөөр шиидхэхэ хэрэгтэй гэжэ эрдэмтэдэй нэгэ һанаатайгаар мэдэрдэг байһыень конференци элирхэйлээ.

ИРАНДАХИ БАЙДАЛ

ТЕГЕРАН. Бомбын тэһэрхэ үедэ үхэһэн премьер-министр М. Дж. Бахонарай орондо аятолла Мохамед Реза Махдави-Кяниие оронойн премьер-министр болгохо гэһэн дурадхал Иранай Президентскэ саг зуурын соведэй дурадхалые Иранай парламент (меджлис) батална. Махдави-Кяни дотоодын хэрэгүүдэй министрэй тушаал даадаг байһан.

Засагай ба шажанай түлөөлэгшэдтэ эсэргүү зэбсэгтэ добтолгонуудай хэгдэһэн тухай Иранай хэблэл ба радио мэдээсэжэ үргэлжэлһөөр. Иранай ниислэлдэ хүдэлмэрилдэг газарайнгаа оршондо шажанай мэдээжэ түлөөлэгшэ Ходжат-оль-Эслам Табатабаи Язди алуулһан байна. Оронойн бусадшье городуудта мүрдэлгэ хюдалгата ябуулганудһаа шалтагаалан, «Исламска революциие сахин хамгаалдаг» хэдэн хүн, шажанай ажал ябуулагшад хосороо гэжэ мэдээсэгдэнэ.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

УЛААН-БААТАР. **УРГАСА ХУРЯАЛГА ТҮЛЭГ ДУНДАА.** Монгол оронойн тарялашад ургасаяа түлэг хуряажа эхилээ.

Булган аймагай механизаторнууд ургасаяа түрүүшынхидэй тоодо хуряажа захалба. Эдэнэр 28 мянган гектарай тарялае богонихон болзор соо хуряажа абаха даабаритай. Эндэхи «Шинэ амьдрал» гэжэ хүдөө ажахын нэгэдэлэй «Магсаржаб» гэжэ госхозой хүдэлмэрилэгшэд ургаса хуряалгын талаар түрүүлэнхэй. Недондо жэл республика дотороо нэгэдэхи һуури эзэлһэн юм. Аймагай механизаторнууд СССР-эй Ставрополиин хизаарай Ипатовска районой тарялашадай дүй дүршэлые халан абажа, ажалдаа үргэнөөр хэрэглэнэ.

НАЙРОБИ. **ХАМТЫН ЯБУУЛГА ХЭХЭ ТҮСЭБ.** Баруун Сахарын асуудал шэнжэлдэг Африкын нэгэдэлэй эмхиин тусхай комитедэй заседани Кениин ниислэлдэ болоод тараба. Кениин, Гвинейн, Малин, Нигериин, Сьерра Леониин, Суданай ба Танзаниин түлөөлэгшэд буудалдаа зогсоохо, ООН-ой ба ОАЕ-гэй хиналта доро Баруун Сахарын байдал тодорхойлхо асуудалаар референдум үнгэргэхэ түсэб тодорхойлон хараалаа.

Энэ түсэб Мароккын ба Полисариогой фронтын үзэмжэдэ дамжуулагдахань гэжэ эндэ болоһон пресс-конференци дээрэ ОАЕ-гэй генеральна секретариин орлогшо П. Ону мэдүүлбэ.

БУДАПЕШТ. **УЛАСХООРОНДЫН КОНФЕРЕНЦИ.** Хүдөө ажахын залуу мэргэжэлтэдые бэлдэлгын гурим улам нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудтай уласхоорондын конференци дэлхэйн 11 оронойн, тэрэ тоодо Советскэ Союзай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар Кестхей хотодо нээгдээ. Конференцидэ хабаадагшад аграрна эрдэм ухаа заалгын һургуулиин түйлалтануудые зүбшэн хэлсэнэ, дүй дүршэлөө халан абалсана. ВНР-эй хүдөө ажахын кооперативууд ба госхозуудта ажалладаг залуу хүдэлмэрилэгшэдэй хүдэлмэритэйнь танилсана.

КАРАКАС. **КООРДИНАЦИОННО КОМИТЕДЭЙ ШИИДХЭБЭРИ.** Оронойн түрүү үзэл бодолтой партинуудые нэгэдхэһэн Венесуэлын зүүнэй тала баридаг хүсэнүүдэй координационно комитет президентые һунгахын тула 1983 ондо болохо һунгалтада өөһэдынгөө нэгэдэмэл кандидадые дэбжүүлхэ гэжэ шиидхэбэ. Зүүнэй үзэл бодолтой бүлэглэлэй нэгэдэлые саашадань бэхижүүлхэ, Венесуэлын олонниитэ ажалшадта үзүүлдэг нүлөөень бүри ехэ болгохо шухала гэжэ комитедэй заседани дээрэ дахин тусхайлан тэмдэглэгдээ.

Орон доторхи социальна байгуулалтые шэнэдхэн хубилгаха, империалис түримхэй ябуулгануудые усадхаха гээшэ тэмсэлэймнай гол зорилго болоно гэжэ заседанида хабаадагшад мэдүүлээ.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

УРАЛАН НАРИЖУУЛАГШАДАЙ ХУРАЛДААН

ХАНОЙ. Һаяхана социалис Вьетнамай ниислэлдэ ухаалан зохёогшодой, уралан нарижуулагшадай, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй республиканска хоёрдохи конференци боложо үнгэрбэ. Үнгэрһэн табан жэл соо орон дотор дэлгэрһэн үйлэдбэриин түрүүшүүлэй үүсхэлтэ ажалай үрэ дүнгүүд согсологдоо, ухаалан зохёохы ба уралан нарижуулхы хүдэлмэриие саашадань эдэбхижүүлхэ, тэдэнэй үйлэдбэриин хүгжэлтэдэ үзүүлдэг нүлөөе үргэдхэхэ, дээшэлүүлхэ талаар тодорхой зорилгонуудые конференцидэ хабаадагшад хараалаа.

Олон жэл соо үргэлжэлһэн дайн дажарһаа уламжалан һандарһан арадайнгаа ажахые һэргээн бодхоожо, социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури табижа эхилһэн Вьетнамай мүнөө үеын эрхэ байдалда хүдэлмэришэдэй ухаалан зохёохы, уралан нарижуулхы хэшээл оролдолго тон ехэ удха шанартай. Коммунис парти, Вьетнамай правительство үйлэдбэриин түрүүшүүлэй үүсхэл, оролдолгодо, тэдэниие дэлгэрүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулдаг гээшэ. Мүнөө орон дотор ухаалан зохёогшодой, уралан нарижуулагшадай хүдэлөөн жэл бүри үргэдэжэ байдаг. Вьетнамай бүхы хүдэлмэришэдэй 13 процентнь элдэб бүлгэмүүдтэ нэгэдүүлэгдэжэ, зохёохы ба урлахы ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадана.

ТҮНШЭТЭЙ ХУБИТА

ГАВАНА. «Гранма» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Гавана провинцида 11 мянган уралан нарижуулагшад ба ухаалан зохёогшод тоологдоно. Тэдэнэр национальна экономикын хүгжэлтэдэ 62 миллион цесо мүнгэнэй алмалта оруулаа. Тэдэнэр арадай ажахын элдэб һалбарида хүдэлхэ зуураа, машина, станок, бусад оньһон түхеэрэлгэнүүдэй удаан саг соо аша үрэтэйгөөр хүдэлхын түлөө ехэ хэшээл оролдолго гаргана. (ТАСС).

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ХЯАГТЫН ХҮНДЭТЭ ЭРХЭТЭН

1920 оной үбэл Троицкосавск хотын (мүнөө Хяагта) түбэй талмай дээрэ олон тоото хүн зон сугларанхай байгаа. «Бүхы засаг — Советүүдтэ!» гэһэн бэшэгтэй шад улаан тугай һалхинда намилзажа байхыень тэдэнэр гайхан шэртэнэ. Энэ тугые юрын лэ хүбүүн Ваня Старчак үлгөө гэжэ хэн тиихэдэ мэдэхэ бэлэй?

Хилэ шадархи хотодо һүниндөө нилээд хүлгөөтэй. Хүршэ Маймачен (мүнөөнэй Алтан-Булаг) хотоһоо сагаантан хилэ дабан орожо ерэдэг, коммунистнуудые хюдадаг һэн. Гэбэшье түрүү үзэл бодолтой комсомолшуудай жагсаал бүри бүхэжөө.

— Эгээл тиихэдэ нэгэ гартаа комсомолой билет абажа, нүгөө гартаа винтовко бүхөөр баряа һэн. Монголой революциин үлгы болоһон Хяагта хотодо МНРП-гэй I съезд үнгэрэгдөө бэлэй, — гэжэ И. Г. Старчак дурсан һанадаг.

Старчагай нүхэр Пётр Эдингын гэртэ Сүхэ-Баатарай ударидалга доро монголнууд сугларадаг һэн. Өөрөө Иван Старчак Маймачен хотые сүлөөлхэ байлдаанда монгол арадай вождиие эгээл түрүүшынхээ хараа бэлэй.

Хүршэ оронииe сагаантанай үлэгдэлһөө аршалан хамгаалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаа юм. Шаамар гэһэн газарта эгээл түрүүшынхеэ дайсадые хюдалсаһан байха юм.

Удаань эдэбхитэй комсомолец Ехэ Хүдэри тосхондо комсомолой ячейкэ байгуулба. Тиин комсомолой путёвкоор морин сэрэгэй һургуулида һурахаар эльгээгдэжэ. Алас-Дурна зүгтэ хилэ дээрэ алба хээ юм. 1929 ондо тэрэ эскадроной командирай туһалагшын тушаалда байгаа һэн.

1931 ондо орон доторнай ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Комсомолец — самолёдто!» гэһэн уряа дэлгэрээ бэлэй. И. Старчак Оренбургын авиационно училищида һураһанай удаа бомбардировочно авиацида алба хэбэ. Бултантай адли парашютна спортоор бэеэ һорибо. 1941 оной июниин 21-дэ парашютна спортын мастер И. Г. Старчак манай орондо эгээл түрүүшынхеэ самолёдһоо 1000-дахи һүрэлгэ хэһэн байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ Баруун фронтын парашютно-десантна албанай начальник майор И. Г. Старчак дайсанай тылдэ эльгээгдэхэ парашютистнуудые бэлдэдэг байгаа. Өөрөө дайсанай үүр руу шурган орожо, тон аюултай, харюусалгатай даабаринуудые нэгэнтэ бэшэ дүүргэһэн байха юм.

Маршал Г. К. Жуковай «Дурсалганууд ба бодомжолгонууд» гэһэн ном соо майор И. Г. Старчагай командалһан отрядай габьяа, баатаршалга тухай һайшаалта үгэнүүд бии. 400 хүнһөө бүридэһэн тус отряд Москва хотые хамгаалгые эмхидхэхэ үедэ дайсаниие нилээд удаан саг соо һаатуулһан байха юм.

Табан үдэр үргэлжэлһэн энэ байлдаан тухай Хяагта хотынхидто 1977 ондо И. Г. Старчак хөөрэжэ үгөө һэн. 400 сэрэгшэдһээ 30-ниинь амиды үлэһэн байгаа. И. Г. Старчак хүндөөр шархатажа, госпитальдо оруулагдаһан юм. Уданшьегүй тэрэ Ленинэй орденоор шагнагдаа һэн.

Мүнөө Юхнов хотодо эдэ байлдаануудай болоһон газарта хүшөө бодхоогдонхой. 1941 он. Эндэ октябрь һарада майор И. Г. Старчагай отряд баатар габьяатайгаар дайлалдаа һэн. Юхнов хотодо «Старчаковцы» гэһэн дуунай саг үргэлжэ зэдэлхыень шагнахат.

Нютагаймнай алдар суута хүбүүнэй үбсүүе Ленинэй хоёр орден, Дайшалхы Улаан Тугай хоёр орден шэмэглэдэг. Хяагта ба Юхнов хотонуудай хүндэтэ эрхэтэн болгогдоһоор үнинэй юм.

Ная наһанай богоһо алхабашье, дайнай ветеран сэдьхэл зүрхөөрөө урдынхидаал залуу. Эдир үетэниие хүмүүжүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулалсадаг. «Огторгойһоо байлдаанда» гэһэн дурсалгата номыень уншаһан хүн энэ хүнэй гайхамшаг ажабайдал тухай олон юумэ мэдэжэ абаха даа.

Е. СУРМАЧ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: отставкада гараһан полковник И. Г. Старчак.

Авторай фото.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Сентябриин 6-hаа 12 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 6

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 —«Зарядкадаа, зогсогты!» 10.00 —«Будильник». 10.30 —«Советскэ Союзда алба хэнэб». 11.30 —«Элүүр нэхэ байлга» — эрдэм дэлгэрүүлгын дамжуулга. 12.15 — «Үглөөнэй почто». 12.45 — «Советскэ Союз хилын сахизахи айлшадай һанамжада». 13.00 — «Хүдөөгэй час». 14.00 — «Хүгжэмтэ киоск». 14.30— —Велоспортоор дэлхэйн чемпионат. Прагаһаа дамжуулга. 14.45 — «Алло, би таниие шагнажа байнаб» — мультфильм. 15.00— Мүнөөдэр—Нефтиин ба газай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна үдэр. СССР-эй нефтиин промышленностиин министр Н. А. Мальцев үгэ хэлэхэ. 15.15—«Танай захил бэшэгүүдээр» — нефтиин ба газай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэ концерт. 16.00 — Хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Канадын кубок. СССР—США. Канадаһаа дамжуулга. 18.00 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 19.00 — Уласхоорондын һонин. 20.00 — Хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Канадын кубок. Канада —ЧССР Канадаһаа дамжуулга. 22.00 —«Время». 22.35 —«Футболой шэнжэлэл». 22.55 — «Алла Пугачева дуулаха». 23.35—Спортын программа:. 1. Хүнгэн атлетикээр дэлхэйн чемпионат. Италиһаа дамжуулга. 2. Акробатикаар дэлхэйн чемпионат. Швейцариһаа дамжуулга. 3. Водно полооор Европын чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 12.00 — Үхибүүдтэ уран һайханай фильм. 13.15 — «Мария Биешу дуулаха» —фильм-концерт. — Баримтата фильмүүд.

Орбита. 15.15 — Дамжуулгын программа. 15.20 —«...панорама. 16. 50 —«...хондо айлшаар». «Новые приключения муравья и блохи» (1-дэхи сери). 18.20 —«...шад» Фронтдо нүхэсэгшэдэй клуб. 21.00 —«Амгалан нойрсогты, багашуул». «Прогулка кашинада үнгэрһэн ...та» 21.15 — «Һолонгоор...» дай уран бэлигэй телевизионно программануудай уласхоорондын фестиваль. «...рэй дуунууд» (Вьетнам). 21.45 — Нефтиин ба газай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна үдэртэ зорюулагдаһан баримтата фильмүүд. 22.00 — «Время». 22.35 —«Пойми меня, ...» —уран һайханай фильм.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 7

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Манай дуунууд зэдэлэыт!». 10.50 —«Хааһаа уһан урданаб?» —фильм-концерт. 11.35 — «Ан амитадай ажамидарал». 12.35 — Шэнэ һонин. 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 —Шэнэ һонин. 15.35 — «Шинии ажал — шинии амжалтанууд» —кинопрограмма. 16.40 — СССР-эй Гүрэнэй академическэ Ехэ театрай духовой оркестр наадаха. 17.10 — «Эжын һургуули». 17.40 — «Хадата нютагуудай дуунууд» — фильм-концерт. 18.10 — Уһанай спортоор Европын чемпионат. Югославиһаа дамжуулга.

Улаан-Үдэ. 18.25 — Шэнэ һонин. 18.35 — Спортын һонин. 18.45 — «Эрхэтэн ба хуули».

Орбита. 19.10 — «Бразилиин Национальна һайндэртэ — Бразилиин эрхэ сүлөөгэй соносхогдоһон үдэртэ. «Дэлхэйн арадуудай уран бэлиг». Бразилиин арадай искусство. 19.45 — Г. Телеман. Хүгжэм. 20.00 — «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө». 20.30 — Г. Доницетти «Лючия Ди Ламмермур» — фильм-опера. 22.00 —«Время». —«Хүхюун хүбүүдүүд» —залуушуулай программа. 23.40 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 23.55 —Хүнгэн атлетикээр дэлхэйн кубогта хүртэхын түлөө. Италиһаа дамжуулга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 13.00 — «Тургеневэй газар нютагаар» — баримтата фильм. 13.10 —«Эрдэм наукын ажабайдал». 13.40 — В. И. Ленин. «Партийна организаци ба партийна литература». 14.10—«Суранзата, суранзата энэ дэлхэй»—эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 14.20—Ж. Верн. «Намтарайнь ба зохёохы ажалайнь хуудаһанууд». 15.05 — «Совет гүрэнэй ба хуулиин үндэһэн». 8 класс. «Социалис обществын заяг заршам ба эрхэ». 15.35 —«Юрэнхы биологи». 9 класс. 16.05 —«Драматурги ба театр» — оролтын дамжуулга. 16.50 —«Республикымнай ажалай абьяас» —баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.00 — М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын 100 жэлэй ойдо. (2-дохи дамжуулга) 17.25 — «Экран» —теле-суглуулбари.

Орбита. 18.25 — «ПТУ...яажа, ямар мэргэжэлдэ һуралсадаг бэ?» Молдавида механизаторнуудые болон малшадые һурган гаргалга тухай. 18.... «Зураг бүридэнь—наран...».

Улаан-Үдэ. 19.10 — Соносхолнууд. 19.20 — Баримтата фильмүүд.

Орбита. 19.55 — Дамжуулгын программа. 20.00 —«Советскэ Союзда алба хэнэб». 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» «Иимэл кукла...» 21.15 — Дзю-догоор дэлхэйн чемпионат. Нидерландаһаа дамжуулга. 22.00 — «Время». 22.35 — «Одни среди волков» — олон серитэй уран һайханай телефильм. (1-дэхи сери) (Болгари) 23.50 — Уһанай спортоор Европын чемпионат. Югославиһаа дамжуулга.

ВТОРНИК, 8

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Эдир наһанһаа түүхэтэй». Л. Кассиль «Кондунт ба Швамбрани». 11.00— Г. Доницетти «Лючия Ди Ламмермур» гэһэн фильм-опера. 12.30 —«Ой модоной аялга» — телевизионно баримтата фильм. 12.40—Шэнэ һонин. 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 —Шэнэ һонин. 15.35 — Социалис оронуудай телевиденинүүдэй баримтата фильмүүд. 16.25 — «Арадай аялганууд». 16.40 — «Бидэнтэй хэ, бидэнэр шэнгеэр хэ, бидэнэрһээ үлүүгээр хэ» (ГДР-һээ дамжуулга).

Улаан-Үдэ. 17.40 —«Байгал» (буряадаар).

Орбита. 18.10 — Уһанай спортоор Европын чемпионат. 18.25 — «Одо мүшэдые уншагша» — тележурнал.

Улаан-Үдэ. 19.10 — «Саяан». «Хүдөө нютагта халуун хаһа эхилэнхэй». 19.30— «Ябаган хүнүүд ба жолоошод» —киноочерк.

Орбита. 19.45 — «Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ». 20.00 —Канадын кубогта хүртэхын түлөө хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Финлянди—СССР. Канадаһаа дамжуулга. 22.00 — «Время». 22.35 —Канадын кубогта хүртэхын түлөө хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Канада—Швеци (3-дахи үе). Канадаһаа дамжуулга. 23.15— «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 23.30 — СССР-эй арадай артистка Ирина Богачевагай, В. Андреевэй нэрэмжэтэ ород арадай оркестрэй концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 13.00 — «Томскын угалзанууд» —эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.10 —«Шатарай һургуули». (2-дохи дамжуулга). 13.40 — Ботаника. 5 класс. «Ургамалнуудай удха шанар». 14.00 —А. М. Горький «В людях», «Мои университеты». Экран — багшада. 14.45 — Географи. 7 кл. «СССР-эй географическа байдал ба хилэнүүд». 15.15 —«Былины». 5 кл. 15.15 — «Багшада — хүгжэмэй хэшээл». 2 кл. 1-дэхи дамжуулга. 16.50 — «Норильск» — баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.00 — Мултфильм.

Орбита. 17.40 — Д. Шостакович. «Степан Разиие саазалалга» — поэма.

Улаан-Үдэ. 18.10 — «Нойон орон руу аяншалга». 18.... «Н. Огренич дуулана».

Орбита. 19.10 —Корейн Арадай Демократическа Республикын артистнуудай концерт.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Соносхолнууд.

Орбита. 19.55 — Дамжуулгын программа. 20.00 —«Хүдөөгэй час». 21.00 —«Амгалан нойрсогты, багашуул!» «...кошко с небылицами». 21.... Уласхоорондын һонин. 22.00 «Время». 22.35 — «Одни среди волков» — телевизионно олон серитэй фильм. (2-дохи сери) (Болгари).

СРЕДА, 9

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — Мультфильмнүүд. 10.35 — Москвагай 397-дохи һургуулиин багша Октябриин революциин орденто М. Н. Чистяковатай «Орленок» телестудиин юнкорнууд уулзаха. 11.35 —«Киногоор аяншалагшадай клуб». 12.35—Шэнэ һонин. 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35—Ороной телестудинүүдэй баримтата фильмүүд. 16.25 —К. Хачатурянай хүгжэм. 16.15 — «Ород хэлэн». 16.45 —«Залуушуулай адрес». 18.45 —«Эрдэм наука тухай».

Улаан-Үдэ. 19.15 —«Байгал» — программа.

Орбита. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — Болгар арадай национальна һайндэр — Эрхэ сүлөөгэй үдэртэ. Болгариин Арадай Республикын телевидениин дамжуулга. 22.00 —«Время» 22.35 —«Свешников» —телевизионно баримтата фильм. 23.20 —«Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 23.35 — Уран һайханай уншалга. О. Уайльди. «Үнэн нүхэр». РСФСР-эй арадай артист Н. Подгорный уншана.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 13.00 — «Хуушан Таллинай гэрэй оройнууд доро» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 14.10 —«Түрэлхид, таанадта» 14.40 — Юрэнхы биологи. 9 кл. «Арадай ажахыда биологиин удха шанар». 14.55 — Зоологи, 7 кл. «Членистоногие». 15.30 — Хүгжэм. 4 кл. «Салтан хаан тухай онтохон» гэһэн Римский-Корсаковой оперо». 15.50 —«Демьян Бедный — революциие магтан дуулагша». 16.45—«Наранай үрэ жэмэсүүд». —баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.00 — «Светофор». 17.30 — Хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын эхин шатада» —баримтата фильм. 18.40 —«Агитаторнууд. политинформаторнууд, таанадта». 19.00 —«...гетикын һонин» — киножурнал.

Орбита. 19.15 — «Хүхюу тохонууд».

Улаан-Үдэ. 19.45 — Соносхолнууд.

Орбита. 19.55 — Дамжуулгын программа. 20.00— Уһанай спортоор Европын чемпионат. (Югославиһаа дамжуулга). 2... — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» «Шэдитэ экран». 2... —«Холо, ойрын дуунууд». 22.00 —«Время». 23.35—«Одни среди волков» —телевизионно олон серитэй фильм (3-хи сери). (Болгари). 24.... Футболоор СССР-эй чемпионат. «Торпедо»—ЦСКА.

ЧЕТВЕРГ, 10

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40 —Үглөөнэй гимнастика. 10.05— «Горнистнар, дохёогоо үгыт!». 10.35— «Экзамены некстати» —уран һайханай фильм (Болгари). 11.45 — РСФСР-эй хатарай ба арадай аман үгын ансамбльнуудай концерт. 12.35 —Шэнэ һонин. 15.10—Дамжуулгын программа. 15.15—Шэнэ һонин 15.35—«Человек на земле» —кинопрограмма. 16.25 — «Шатарай һургуули». 16.55 — «Маэстро Тийт Куузик «Эстония» театрта» — телевизионно хүгжэмтэ фильм.

Улаан-Үдэ. 17.25 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 17.40 — «Байгал». 18.10 — «Коммунистнууд тухай хөөрэнэбди». 18.35 — «Кристаллнууд» — киноочерк.

Орбита. 18.45 — «Түрүү дүй дүршэл — бүгэдын баялиг». 19.15 — Мультфильм. 19.45— «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — Канадын кубогта хүртэхын түлөө хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Канада — СССР. 22.00 — «Время». 22.35 — Футболоор дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй эхин шатын уулзалга. ЧССР — Уэльс. Прагаһаа дамжуулга. 23.20 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 23.55 — Боксоор СССР-эй чемпионадай түгэсхэлэй мүрысөөн.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 13.00 — «Дирижер матча» — баримтата фильм 13.10 — «Манай сэсэрлиг». 13.40 — «Хүгжэм». 6 кл. Үльгэршэ композитор Н. А. Римский-Корсаков. 14.10 — «Һургуули ба зохёон байгуулхы ажал». (2-дохи дамжуулга). 14.40 — «Слово о полку Игореве» «Ородой культура». 8 кл. 15.10 — «Байгаали шэнжэлэлгэ». 2 кл. «Намарай шэнжэнүүд». 15.30 — «Как Иванушка-дурачок за чудом ходил» — уран һайханай фильм. 16.50 — «Отговорила роща золотая» — баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.00 — «Веселый рожок» — үхибүүдтэ концерт.

Орбита. 17.25 — «Һурган хүмүүжүүлэгшэ» — тележурнал. 17.55 — Уһанай спортоор Европын чемпионат. Молдавиин ССР-эй Бендеры городой торгоной комбинадай соёлой байшангай «Приетения» гэжэ дуу, хатарай ансамблиин концерт.

Улаан-Үдэ. 18.45 — Ү... гоёор уншалга. «Бродит осень за окном». 19.10 — Соносхолнууд. 19.20 — «Шэнэ зорилгонууд шэнэ түйлалта» — баримтата фильм. 20.00 — Л. Толстойн «Война и мир» романһаа хэһэгүүдые СССР-эй арадай артист Д. Журавлев уншана. 20.40 — «Гэр бүлэ тухай намжанууд» — телевизионно баримтата фильм. 21.00 «Амгалан нойрсогты, багашуул». «Выдумки кота С...коша». 21.15 — «Дүтын зүг, һанаа зоболго, ...найдабари»—баримтата фильм. 22.00 — «Время». 22.35 «Одни среди волков» — олон серитэй уран һайханай телевизионно фильм (4-хи сери) (Болгари).

ПЯТНИЦА, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Эдиршүүлэй зохеохы ажал». 10.35 — «Этигэл найдабарита һэбшээ һалхин» — уран һайханай фильм. 11.50 — Баримтата фильмүүд. 12.45 — Шэнэ һонин. 15.10— Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 16.40 — Арадай инструментнүүд дээрэ наадагшадай бүхэроссин хоёрдохи конкурсын лауреат А. Зайкин наадаха (баян).

Улаан-Үдэ. 17.15— «Байгал» — программа.

Орбита. 17.45 — «Ши хүүли мэдэнэ гүш? — эрхэ тухай хөөрэлдөөн.

Улаан-Үдэ. 18.15 — «Буряад орон-81» (буряадаар). 18.55— «Адресат: ТВ». 19.10 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал. 19.20 — «Саяан». «Хүдөөдэ эршэтэ ажалай хаһа эхилэнхэй».

Орбита. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00— — «Звучит арфа» — фильм-концерт. 20.10 — «Ороной таряалан дээрэ». Казахстанда орооһо таряа зөөлгые эмхидхэлгэ тухай. 20.25 — «Всем спасибо» — уран һайханай телефильм түрүүшынхеэ харуулагдаха. 22.00 — «Время». 22.35 — «Искусствын уран бэлигтэн». Софико Чиаурели. 23.50 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 00.05 — Хари гүрэнүүдэй эстрадын аялга дуунууд».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 13.00 — «Ленинград шадархи Тарасово» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.10 —«Мустай Каримай уран шүлэг». 13.40 — Түүхэ. 7 кл. «Манай Эхэ ороной газар дайдада байһан эртэ урдын гүрэнүүд». 14.10 — «Одо мүшэдые уншагша» — тележурнал. 14.55 — А. С. Пушкин. «Капитанская дочка». 7 кл. 15.25 — Түүхэ. 4 кл. «Чудска нуур дээрэ болоһон байлдаан». 15.50 — «Уран зохёолшод В. И. Ленин тухай» М. Прилежаева хөөрэхэ. 16.20 — «Эртэ урда сагай Русиин искусство» (1-дэхи дамжуулга) 16.50 — «Войди в мой сад» — баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.00 — «...тай айлшан» — киноочерк.

Орбита. 17.15 — «Мо... ба москвагайхид».

Улаан-Үдэ. 17.45 — «...жегэй дуунууд» — фильм-концерт.

Орбита. 18.15 — «Хам... эбтэй эетэй бүлэ». 18.4... Шүлэгүүд.

Орбита. 19.55 — Дамжуулгын программа. 20.00 — ...ногоор аяншалагшадай клуб. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». «Самый маленький дождик» — мультфильм. 21.... — Уһанай спортоор Европын чемпионат. 21.45 — «Арадай аялганууд». 22.00 — «Время». 22.35 — «Одни среди волков». (5-дахи сери) (Болгари).

СУББОТО, 12

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.00 — «АБВГДейка». 10.30 — «Түрэлхид, таанадта». 11.00 — «Эрхим һайн эд бараа элбэгээр үйлэдбэрилхэ».

Улаан-Үдэ. 11.30 — Холо, ойрын һонин (буряадаар). 11.45 — «Хүдөө ажахы» — киножурнал.

Орбита. 12.00 — «Спортлотогой» 37-дохи тираж. 12.10 — «Һолонго» «Эфиопиин дуунууд» гэһэн арадай творчествын уласхоорондын IV фестиваль.

Улаан-Үдэ. 12.50 — Хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаһан хүгжэмтэ дамжуулга. 13.30 — «Зохёохы ажал тухай» (буряадаар).

Орбита. 14.10 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 15.15 «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 15.30 — Хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Канадын кубогта хүртэхын түлөө. Хахад финал. Канадаһаа дамжуулга. 17.30 — «Семеро смелых» гэжэ уран һайханай фильмын табигдаһаар 45 жэлэй ойдо. 19.00 — Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрөөн. 19.45 — Мультфильм. 20.00 — Хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Канадын кубогта хүртэхын түлөө хахад финал. Канадаһаа дамжуулга. 22.00 — «Время». 22.35 — «Раймонд Паулстай уулзалга». Хүгжэмтэ дамжуулга. 23.50 — Уһанай спортоор Европын чемпионат. Югославиһаа дамжуулга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 14.10 — «Агууехэ ерээдүй тээшэ дабшаха замай эхиндэ» — баримтата фильм.

Орбита. 15.20 — «Һүүлшын хабарай хаһаар» — фильм-концерт. 15.45 — «Баатаршалга». Совет гвардиин 40 жэлэй ойдо. 16.15 — «Юун? Хаана? Хэзээ?» — телевикторина. 17.15 — «Даймохо...» фильм-концерт. 17.45—Уһанай спортоор Европын чемпионат. Югославиһаа дамжуулга. 1... — А. Н. Островский. «Свечи да не греет» — СССР-эй Гүрэнэй академическэ Бо... театрай фильм-зүжэг. 20.... «Хүгжэмтэ киоск». 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». «Дюймовочка» (1-... дамжуулга). 21.15 — «Эл... энхын булан» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 22.00 —«Время». 22.35 — «Хочу понять...» уран һайханай фильм. (1, 2 ...ринууд).

Комсомолой путёвкоор

Бахалайтын комсомол-залуушуулай һү һаалиин фермэ гансашье район соогоо бэшэ, мүн республика соогоо мэдээжэ болонхой юм. Тэрэ «Үетэн» гэжэ дэмы нэрлэгдээгүй. Эндэ иимагтал нэгэ үеын залуушуул хүдэлдэг. Тэдэнэй олонхинь 2—3 жэл хүдэлөөд, һурахаяа ошоно. Харин орондонь ондоо залуу хүбүүд, басагад ерэдэг.

Һаяхана Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын дунда һургуули дүүргэһэн юһэн басагадта тус фермэдэ ошожо хүдэлхэ комсомолой путёвко баяр ёһололой оршон байдалда барюулагдаба.

Ажабайдалайнгаа арюухан зам дээрэ гаража, ажалайнгаа намтарые эхилһэн эдэ залуушуулые ажалай ветеран, нилээд удаан саг соо һаалишанаар хүдэлһэн, Ленинэй орденто Юмжап Дамбаева халуунаар амаршалжа, энэ хүнгэн бэшэ хүдэлмэридөө амжалта түйлахыень хүсөө. Тиихэдэ КПСС-эй райкомой секретарь А. Лоскутников, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь В. Бадмаева Хэжэнгын совхозой парткомой секретарь А. Балданов гэгшэд мүн лэ тэдэниие амаршалжа, али бүхы талаһаа туһалха байһанаа мэдүүлээ.

Һаалишад болохоор эһэһэн Сэсэгма Цыремпилова, Тоня Алексеева, Катя Цыбикова болон бусад хүсэ шададалаа гамнангүй, һаалишанай мэргэжэл шудалжа, һайн үрэ дүн түйлахын тула оролдохо байһанаа мэдүүлээ.

А. ЧИМИТОВ.

ОЛЬБОНОЙ ХАҺА ДҮТЭЛӨӨ

Манай Байгал шадарай нютаг нуга руу ольбо асардаг сентябрь һарын гараһаар табан хоног үнгэрбэ. Энэ һарада хада уулын үбэрөөр ургадаг, набша намаагаар элбэг хуһан, улянгир шарлажа, ёһотойл «алтан намарай» ерэһэнэй тэмдэг хаа хаанагүй үзэгдэбэ гээшэ.

Байгша ондо сентябрь һарада саган уларил ямар байха хаб гэһэн асуудал хүн бүхэниие һонирхуулна ёһотой. Энэ һарада сагай уларил урда жэлнүүдэнхидэл адли байхаар хүлеэгдэнэ. Һарын туршада дунда зэргээр 6—9 градус дулаан байха. 20—40 миллиметрэй хэмжээнэй шииг ноитон орохоор багсаамжалагдана.

Сентябрь һарын түрүүшын арбаад хоногто дулаан үдэрнүүд үзэгдэхэ. Баруун зүгһөө секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха, үглөөгүүр тээ манатай байха. Хойто болон баруун зүгэй районуудта һүниндөө 0—5 градус хүйтэн, үдэртөө 10—15 градус дулаан байха. Һарын хоёрдохи, гурбадахи арбан хоногуудта бага зэргэ үүлэтэй. баруун нютагуудта хура бороо, нойтон саһан орохоор хүлеэгдэнэ. Республикын хойто районуудта һүниндөө 3—5—8 градус хүйтэн, үдэртөө 7—12 градус дулаан болохо.

Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадай түбхинэһэн нютагуудта һарын туршада үүлэтэйшэг байха. хура бороо, нойтон саһан орохо. Һүнинөө 0—5 градус хүйтэн, үдэртөө 10—15 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Республика дотор һарын һүүлшын үдэрнүүдтэ хүйтэнэй ольбон орожо. хаа хаанагүй хура бороо. нойтон саһан орохоор, һалхилхаар багсаамжалагдана.

Н. АФОНИНА,
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

АЛТАН НАМАРАЙ ХЭШЭГ

Хотын ажалшадые овощоор хангаха гээшэ шухала хэмжээ ябуулгануудай нэгэн гээшэ. Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ хотын горплодоовощторгын хүдэлмэрилэгшэдэй союзна республиканүүдтай хэлһэн хэлсээнэй ёһоор, манай республикада ургадаггүй үрэ жэмэс абтажа эхилбэ.

— Парата Узбекистанда, Киргистанда ургаһан үрэ жэмэс асарагдажа, Улаан-Үдэ хотын ажалшадта наймаалагдажа эхилэнхэй, — гэжэ хотын горплодоовощторгын баазын ахамад товаровед Э. А. Попкова хөөрэнэ.

Дурсагдагша республиканүүдтай хэгдэһэн хэлсээнэй ёһоор, 160 тонно арбуз. 80 тонно виноград, 840 тонно капуста, 97 тонно хартаабха. 322 тонно помидор Узбегэй ССР-эй зарим областьнуудһаа абтажа, хотын ажалшадта наймаалагдана. Энээнһээ гадна Киргизэй ССР-һээ, манай республикын зарим районуудһаа 286 тонно яблока, 680 тонно үгэрсэ, помидор болон огородой бусад эдеэн асарагдажа. хотын магазинуудта оронхой. Саашадаа союзна бусад республиканүүдһаа һонгино, морхооб, хартаабха, капуста асарагдахаар хүлеэгдэнэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ҺУРАГШАДТА БАЯР БАЯСХАЛАН

«Коммунизм» колхоз Зэдын район дотороо хонин ажал эрхилдэг томоһон ажахы болоно. Тус ажахын түрүү хонишод амжалтаараа район соогоо, республика дотороо мэдээжэ болонхой. Ажахын хонишодой иимэ ехэ амжалта түйлаха хэрэгтэнь Инзагатын дунда һургуулиин һурагшад ехэхэн туһаламжа үзүүлжэ байдаг юм. Эдэнэр зунай һарануудта хони хайшалхаһаа эхилээд, үбһэ тэжээл бэлдэхэлсэдэг, хони, хурьгадые харууһалалсадаг заншалтай.

Һаяхана Инзагатын дунда һургуулиин нэрэ дээрэ баяр баясхаланта мэдээсэл абтаһан байна.

«Коммунизм» колхозой хүдөө ажахын ургаса хураалга, ниитын һүрэг мал адуулха хүдэлмэри дээрэ горитой туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө Инзагатын дунда һургуули СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба ха юм.

С. ДАМДИНОВ.

ГИТАРЫН ХҮБШЭРГЭЙ ЗЭДЭЛБЭ

Багдарин тосхоной Соёлой ордон соо гитара дээрэ наадагшадай дунда түрүүшын конкурс үнгэрэгдэбэ.

Район дотор түрүүшынхеэ болоһон конкурсдо нютагай залуушуулһаа гадна, Ленинград хотоһоо ерэһэн студентнүүдэй барилгашадай «Меркурий» гэжэ отрядай гэшүүд хабаадаа. Студентнэр Роман Рожновский Валентина Торбик хоёрой гүйсэдхэһэн «Он жэлнүүд һомоншэнгээр үнгэрнэ» гэһэн дуун олоной зүгһөө һайшаагдажа, түрүү һуури эзэлбэ.

Нютагай залуушуул Надежда Трофимова, Александр Чулков, Борис Елшин гэгшэд конкурсдо хоёрдохи һуури эзэлээ. Эдэнэр И. Лученок, И. Пономаренко гэгшэдэй зохёоһон «Һойрой үүр хираан», «Түрүүшын болзор» гэһэн дуунуудые иргүү гоёор гүйсэдхөө бшуу.

А. ЦЫРЕНОВ.

Баунтын район.

СПОРТ

ДИНАМЫНХИД САГААЛСА ДЭЭРЭ

Һур харбалгаар «Динамо» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөн уржадар Улаан-Үдэ хотодохи «Спартагай» стадион дээрэ эхилбэ. Шэтын областиин, Буряадай болон Тувын АССР-нүүдэй республиканска соведүүдэй, мүн «Спартак», «Труд», «Локомотив» ба бусад бүлгэмүүдэй 70 гаран мэргэшүүл энээндэ хабаадана.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр эрэшүүл — 90, 70 метрһээ, эхэнэрнүүд 70, 60 метрһээ харбаба.

«Динамо» бүлгэмэй Шэтын областной соведэй суглуулагдамал командын гэшүүн, уласхоорондын классай спортын мастер Владимир Ешеев энэшье удаада һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулжа, хоёр зайда тус тустань 305 болон 320 очко тудажа, түрүү һууринуудые эзэлбэ. Түрүүшын үдэрэй дүнгүүдээр СССР-эй хоёр дахин абсолютна чемпион В. Ешеев 625 очкотойгоор эрхимлэнэ.

Эгээл холын зайда республикымнай спортын мастернууд А. Гармаев («Урожай»), Ц. Будаев («Динамо») шангай һууринуудта гараа.

70 метрһээ харбахадаа, «Спартак» бүлгэмэй тренер Виктор Гуров 303 очко абажа, хоёрдохи һуури эзэлбэ. Цыренжаб Будаев тэрээнһээ гурбан очкогоор гартаһан байна.

Анатолий Гармаев 294 очко абажа. дүн хамта 579 очкотойгоор хоёрдохи һуури эзэлжэ ябана. Түрүүшын үдэрэй дүнгөөр Цыренжаб Будаев удаадахи һуурида гараба.

Эхэнэрнүүдэй дунда эгээл холын зайда илангаяа һонирхолтой, шанга тэмсэл болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, манай «Динамо» бүлгэмэй гурбан харбагшад Ольга Норбоева, Цыбикмит Жамьяндашиева, Светлана Николаева гэгшэд бултадаа адли — 279 очко тудаһан байна. «Спартак» бүлгэмһөө Людмила Тихонова, Туваһаа ерэһэн Марина Ондар, Лхамажаб Будаева (Шэтэ) гэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлнэ.

60 метрһээ харбахадаа, 294 очко абажа, Буряадай багшанарай институдай студентка, уласхоорондын классай спортын мастер Цыбикмит Жамьяндашиева дүн хамта 573 очкотой болбод, түрүү һуури эзэлжэ ябана. Светлана Николаева тэрээнһээ оройдоол хоёр очкогоор гээгдэнэ.

«Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй суглуулагдамал команда түрүү һуури эзэлнэ. «Спартак» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй, мүн «Динамо» бүлгэмэй Шэтын областной соведэй мэргэшүүл удаадахи һууринуудта гараба.

Мүнөөдэр — мүрысөөнэй гурбадахи үдэр.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Һогооборишье үбһэн—һуридэ нэмэри» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Эрдэмтэдэй ба ажалшадай хамта шиидхэхэ асуудалнууд» — Б. Жигмытовэй статья. «ТАСС-ай шэнэ һонин».

Хоёрдохи хуудаһанда. «Комсомолой эмхинүүдтэ тоосоон ба һунгалта боложо байна». «Хэн эхин организациие толгойлхо ёһотойб»— С. Будажановай статья. «Бүхэсоюзна семинар-һургуули». «Генетика ба Сибирьтэ мал ажал хүгжөөлгын асуудалнууд» — Д. Беляевай статья. «БАМ: үдэр үдэрэй хэрэгүүд» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Гурбадахи хуудаһанда. «Манай нютагаархид дэлхэйгээр аяншална». «Суомидо арбан хоног соо байхадаа»— Э. Ровнаягай статья. «Тодор Живковэй түрэһөөр 70 наһанай ойдо». «Болгар арадай элитэ ехэ хүбүүн» — АПН-эй материал. «Бөмбэрсэг дэлхэйн һонин»—ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Хүмүүжүүлгын асуудалаар». «Сэхэ сэбэр харилсаанай түлөө» — А. Гармаевай статья. «Волгоградһаа ерэһэн уран зохёолшотой уулзалга» — Г. Сурмачай корреспонденци. Телевидениин программа. Соносхолнууд.

Редактор Р. Б. ГАРМА...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-53, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-95, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-03594. Заказ № 206. Индекс ...